

MESAJUL DE PESAH

5753

al Eminentei Sale domnul
Șef Rabin dr. Moses Rosen

către comunitățile evreiești
din România

Iubiți frați și iubite surori,

Mesele festive ale acestor nopți de Pesah ne așteaptă din nou. An de an, ele aduc în casele noastre vânt de libertate, căci în noaptea aceasta „pășit-am de la robie la libertate“.

Cruntă ne-a fost suferința sclaviei, cupa amară a umilințelor am sorbit-o până la fund și iată că, în miez de noapte, tocmai atunci când bezna era mai puternică și se părea că de nicăieri nu licărește vreo rază de nădejde, tocmai atunci „Paznicul lui Israel“ ne-a salvat.

În noaptea aceasta, s-a născut poporul evreu și, odată cu el, a pornit în lume un mesaj care părea ciudat. El suna cam astfel: „Sclavia poate și trebuie să ia sfârșit. Iată că se poate, iată că e posibil ca lanțurile să fie sfărâmate, iată că robii își pot schimba soarta“.

De atunci, de mii de ani încoace, toți Faraonii, orice nume ar fi purtat, au tremurat în fața acestui eveniment care a zguduit istoria: Libertatea a pornit la drum.

De aceea, copilul evreu din toate generațiile întreabă:

„MA NIȘTANA?“ „Prin ce se deosebește noaptea aceasta de celelalte nopți?“

Iar părintele răspunde:

„Da, sclavi am fost și nu mai suntem, dar nu avem voie să uităm cele ce s-au petrecut cu noi. Mai mișună Faraonii potențiali în lume. De nenumărate ori, aceștia, la fel cu predecesorul lor, au alergat după carul istoriei, dorind să-l întoarcă din drum. Deci să ne amintim. Căci noaptea aceasta „לילה שימורים“, o noapte de veghe“. Să veghem, căci libertatea poate fi ușor pierdută dacă vrei să te îmbeți cu iluzii.

Să veghem asupra noastră înșine, popor al lui Dumnezeu, popor care nici el nu e la fel cu toate celelalte. Dacă suntem liberi și egali cu ceilalți, să veghem și să nu uităm că ieșirea din robia egipteană a avut drept scop să ne salvăm identitatea națională, credința străbună, să știm să continuăm a fi altfel decât toți ceilalți“.

Asimilarea înseamnă sinucidere colectivă. Ceea ce n-au izbutit nici Faraon, nici Hitler, poate, *horribile dictu*, implini lipsa noastră de veghe asupra Torei, culturii, tradiției, învățăturii noastre multimilenare.

Cina acestei nopți nu e, nicidecum, o „cină de taină“. În miez de noapte, noi deschidem larg porțile caselor noastre și strigăm acest mesaj al drepturilor omului, dreptul de a fi la fel și cel de a fi altfel decât ceilalți.

Curcubeele e simbolul păcii, ales de cel Atotputernic tocmai pentru că într-insul se înmănunchează șapte culori, care dau împreună imaginea unei splendide armonii, dar nici una nu se contopește cu celelalte. Rămâne fiecare ceea ce a fost.

Iubiți frați și iubite surori,

Slăvit fie Dumnezeu pentru că orice discriminare împotriva noastră este pedepsită de lege și că tânără democrație din această țară ne cheazășiuește, oropsiților de altădată, egalitatea cetățenească.

Să știm deci să veghem la cealaltă față a libertății, aceea care depinde de noi și numai de noi, respectarea propriei demnități, afirmarea — fără ostentație, dar cu hotărâre — a identității noastre naționale, promovarea învățăturii noastre multimilenare, Tora și a ei minunată etică.

Am știut dintotdeauna și trebuie să veghem și astăzi ca toate aceste elemente de iudaism să le îmbinăm cu devotamentul și fidelitatea față de România, patria noastră, a tuturor; vom pune și în viitor întreaga noastră capacitate în slujba ei.

În acest spirit și cu aceste sfaturi ce ni le transmite Hagada pe care o recitim în aceste nopți, vă transmit tuturor, iubiți frați și iubite surori, sacerdotala mea binecuvântare pentru un

HAG KAȘER VESAMEIAH!

DR. MOSES ROSEN

Șef Rabin al Cultului Mozaic

Președintele Federației Comunităților

Evreiești din România

Ce înseamnă o splendidă solidaritate evreiască

După cum e indeobște cunoscut, comunitățile noastre evreiești sunt de 26 de ani încoace sprijinite substanțial de Organizația „JOINT“.

În afara faptului că mii de familii de evrei bătrâni, bolnavi și fără mijloace au supraviețuit anilor grei numai datorită ajutorului în bani, alimente, haine, medicamente trimise regulat de „JOINT“, că s-au creat 11 restaurante rituale în care iau prânzul zilnic mii de persoane, patru cămine cu aproape 500 de paturi în care se acordă o admirabilă îngrijire medicală, „JOINT“-ul ne trimite în fiecare an azimă rituală și vinul ritual necesare praznului sărbătorii de PESAH.

În acest an, datorită unor neprevăzute situații create de furnizorii care trebuiau să trimită azimă la timp și n-au făcut-o, s-a ivit o situație pur și simplu dramatică pentru evreii din România, aceea de a nu avea azimă de PESAH. Marile întârzieri produse în livrarea azimei, coroborate cu faptul că azima care ar fi so-

sit cu vaporul trebuia distribuită până în cele mai îndepărtate cătune în care se mai află un evreu, ne aflăm în fața riscului ca unii evrei să rămână fără azimă.

Ei bine, atunci „JOINT“-ul a luat hotărârea de a recurge la transportul pe calea aerului. Două avioane ale Companiei TAROM au adus în timp util azimă și la ora când scriem aceste rânduri, întreaga cantitate se află la destinațiile respective.

Costul transportului unui kg de azimă depășește un dolar. Dacă adăugăm costul de fabricație, ajungem la un preț de peste 2 dolari și jumătate (în lei, aproximativ 1500 lei un kg.).

Evreii din România să aștepte ei consumă cea mai scumpă azimă din lume. Cinstiți fraților noștri din SUA! O adîncă emoție ne cuprinde când dorim să le mulțumim. A făcut-o Eminentia Sa domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen prin faxul de mai jos.

CĂTRE AMERICAN JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE NEW YORK

Scurte domnule președinte ambasador Dr. Milton Wolf,
Scurte domnule vice-președinte executiv Michael Schneider,

Lozincă sărbătorii de Pessah „Nici un evreu să nu rămână flămând“ (KOL DICHPIN) este lozincă domniilor voastre în toate zilele anului și evreii din România resimt aceasta zi de zi. Ceea ce ați făcut însă în acest an — în pofida enormelor dificultăți neprevăzute ce s-au ivit — aducând prin avion azima noastră, este o splendidă confirmare a filosofiei Dvs. în ceea ce privește solidaritatea evreiască, în respectul Torei.

Fie ca Atotputernicul să vă binecuvânteze pe Dvs., pe iubitul nostru prieten Dr. Zvi Feine, pe toți conducătorii și lucrătorii „JOINT“-ului, cu sănătate și fericire.

Fie ca el să vă facă să pășiți din succes în succes în nobilele Dvs. misiune în slujba Israelului și a întregului popor evreu. HAG KAȘER VESAMEIAH — O sărbătoare rituală și plină de veselie.

Domniile voastre, sunteți aceia care ne-ați făcut posibil ca acest PESAH să-l păstrăm „KAȘER“ — ritual, tot Dvs. meritați deci să aveți un Pesah și un întreg an „SAMEIAH“, un an de succese și în veselie.

Cu dragoste și cu admirație
ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

THE AMERICAN JEWISH JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE NEW YORK

Scurte Rabin Rosen,

Amândoi am fost extrem de emoționați de cuvintele Dvs. și de înălțătoria binecuvântare cuprinse în FAX-ul Dvs. pe care l-am primit ieri.

E minunat că azimele au ajuns la timp înainte de Pesah, deși noi nu simțim că am fi săvârșit o faptă eroică deosebită. În schimb, noi, pur și simplu mulțumim lui Dumnezeu care a binecuvântat eforturile noastre în ceea ce privește interesul nostru pentru bunăstarea evreilor din România.

Noi suntem „paznicii fraților noștri“ și sărbătorirea libertății ne este scumpă pentru că împărtășim cu voi această minune.

Cele mai bune urări de HAG KAȘER VESAMEIAH

Președinte
Ambasador MILTON A. WOLF

Vice-Președinte Executiv,
MICHAEL SCHNEIDER

Puncte de reper în estetica poeziei lui IȚIC MANGER*

Dacă ceva sensibilizează lectorul poeziei lui Ițic Manger, este senzația străngerii ei între palme, aidoma pulsațiilor inimii unei păsări rănite. Chiar atunci când scrie proză. Căci introducerea la baladele lui Velvl Zbarjer, personaj legendar al unei specii dispărute, trubadurul evreu al șteitului sau ghetoului din Europa răsăriteană, alter-ego al poetului însuși, este un asemenea exemplar de proză poetică, din speța celei chagalliene. Relația dintre trubadur și auditoriu e directă. Această căldură a sufletului popular, pe care Velvl Zbarjer, alias Ițic Manger, o caută, o găsește și-i răspunde este prima condiție a puterii de a crede, asemenea altui mare poet de limbă idiș (l-am numit pe Itzhak Leib Peretz), că, într-adevăr, lumea nu-i o junglă, nici un tripou.

Ițic Manger are puterea de a concretiza abstractul, plasticiza natura, cu ochi de bătrân și de copil, totodată, de a sintetiza, cu mare forță picturală, senzația. „Vineți zbori — cu o rugăciune pe cer”, scrie Manger. Adresarea familiară, un alt mod de exprimare a lirismului evreiesc, ascunde și reversul medaliilor: tristețea adâncă, fără leac, povara unui destin suportat cu liniște, devenind astfel melancolie. „Rătăcitor cum e — scrie Manger despre Velvl Zbarjer — trecând mereu prin oraș și țări, întârziind uneori prin ceaenări și prin cârciumi — așa i se destramă viața: e cîntecul lui”.

Dacă n-ar fi decât suferința potolită a eșarilor, din primele fraze, totul s-ar putea raporta la unul din vechile cântece populare evreiești, care începe cu o variantă proprie la motivul lui „cheu fugaces” horatian privind curgerea fără întoarcere a timpului: „A fost, a fost și nu mai e...”. Dar ultimele cuvinte vorbesc despre transformarea acestui destin amar în artă, despre metamorfoza înfrântului în plan social, efemer, în învingător pe planul peren al valorii autentice. Accentele sociale, subtextuale aici, devin în alt loc evidente: „Unde-i locul [...], unde ochiul-n lacrimi nu se-neacă/iar cel drept nu-i tras de strâmă în teapă?”, întreabă, învechire fără răspuns, poetul.

Tot de estetica mangeriană ține și ideea de spontaneitate a poeziei, ce se naște din acea stare de grație care n-are nimic comun cu efortul intelectual de a o mima.

În balada dedicată Iașilor se aude, parcă, acel ecou din „Kohlet” despre „desertăciunea de sertăciunilor”, un sentiment al perisabilității, al perpetui treceri din ființă în neființă, al neputinței de a împiedica această nesfârșită, gravă, deloc grăbită, dar sigură alunecare. Amurgul, de pildă, e perceput ca „unul ce-a fost floare și frunză și e umbră”.

O altă semnificație pe care Manger o acordă poeziei este aceea de îngustă punte peste prăpastia vis-realitate care este lumea, receptare baalșemtoviană a ei. Diferența dintre romantismul german, bunăoară, pe care Manger îl cunoștea bine, și postromantismul trubadurului evreu este conștiința acestuia din urmă că visul e doar un vis. Dar, fără el, hiperluciditatea ar usca totul, ar anula bătaia vie a afectului, a sensibilității, a duioșiei. Și aici intrăm în imperiul altui laitmotiv caracteristic, de această dată, nu doar lui Ițic Manger, ci literaturii iudaice în genere. E vorba de imaginea mamei evreice, „a idișe mame” (mama de toate zilele și mama Șabat din „Evreul cu psalmi” al lui Șalom Aș, cea citind „Teena Urena” — din poemele lui Șlonski —, cea inventând din aproape nimic bucurii culinare pentru copii, de Șabat — din nuve-

lele lui Peretz etc.). De la poemul copilului care a vrut să fie pasăre, marcat de devotamentul înălțat-ingrijorat al dragostei materne, până la „jalea stăută” a mamei din aceeași baladă („Iași”), suferința de a fi rănit sufletul înzestrat cu asemenea forță de dăruire al mamei sale metamorfozează remușcarea în litanie, atingându-și aripa cu sublimul.

Ițic Manger are capacitatea de a constientiza clipa de bucurie atunci când a trecut; de aici geneza poeziei-defulare transformând suferința în roșire poetică. Există pretutindeni în baladele sale o veselie tragică, în care arlechinada sau „Zbarjeriada” pendulează între limbaj cotidian colorat și incandescență de un lirism aparte care vizează dorul de desfercare din cotidian. Din conștiința limerismului și perseverența într-un visare, din motivul șalomaleh-mian al „stelor rătăcitoare” în transpunere proprie, din virtuți de dramaturg, lunecând între elegantă șăgalnică și umor iute, între poezie ermetică și descăntec popular, din familiara imagine a cusătoresei Malcale și trimiteri subiacente la intangibilul și suavitățile doinei angelice din poezia renașterii europene, din conceptul biblic al luminii, echivalent al binelui și frumosului, disponibilitatea pentru „ploi și șleauri pe un câmp pieziș”, respectiv pentru năvălirea impetuoasă a vegetației ce incită universul vizual, din motivul ascendent dominant al păsării, simbol al zborului, din hazul de necaz al boemei evreiești poezia mangeriană se configurează pe coordonatele esențiale ale lirismului evreiesc: gingășie, tandrețe, semne de întrebare ce tulbură, mângăie, înălțimează. El vine, poate, din legănarea tremurată a sufletului „de mîgdale” al lui Malcale, din prozaism și evlavie, din melancolie cu inflexiuni biblice, din nevoia de frumos a evreului măcinat de luptă dură cu vicisitudinile existenței, cu incertitudinea zilei de mâine.

Velvl Zbarjer, trubadurul legendar de care-și aminteste pu-

■ Ițic Manger, portret de Arthur Kolnik

blicistul și eseistul H.St. Streitman, concepea recitarea baladelor ca pe o oficiere: „Nu făcea nici o introducere la cântecele sale. De obicei stătea în picioare la o masă și-și declama sau își cânta cântecele improvizate. Pe această masă trebuia însă neapărat să fie două lumânări aprinse și o sticlă cu vin...”.

Este și un mod al lui Ițic Manger de a confirma că poezia înseamnă un act solemn, grav, sublim, în fața căruia trebuie să stai cu sficiune și să-i răspunzi fără cuvinte, așa cum ascuți orga.

E. SUHOR

* Ițic Manger — Velvl Zbarjer scrie scrisori frumocsei Malcale, versiune românească de Iosif H. Andronic și Paul Drumaru, Editura Kriterion, București, 1992.

Un portretist aparte GEORGE PAUL LONN

Unul dintre marii portretişti ai Canadei, pictorul evreu George Paul Lonn, acum în vîrstă de 78 de ani, s-a născut în anul 1914 într-o familie de fermieri, pionieri, din Wapella — Saskatchewan, Canada. Actualmente trăiește la Toronto.

Intr-un articol publicat în „J.W.B. New Year Magazin”, (1992), criticul Allan Klenman insistă asupra faptului că, încă de pe băncile Școlii de Arte Frumoase din Montréal, el a fost remarcat ca un artist deosebit, un portretist atent la trăsăturile caracteristice, obținind Medalia de aur a școlii și angajarea în corpul profesional.

Pasiunea sa de a cunoaște personalități de seamă din di-

LONN'S SELF PORTRAIT

■ Autoportret

verse domenii ale vieții social-culturale l-a condus spre vizitarea unor țări. A străbătut lumea, vizitînd Japonia, India, Hawaii, Noua Zeelandă și multe țări europene, prilej pentru artist de a schița un număr de portrete, care l-au făcut cunoscut: Gandhi, generalul Smuts, Winston Churchill, lordul Louis Mountbatten, prințul Filip al Angliei, Anthony Eden, Harold McMillan, lordul Laurence Olivier, mareșalul Montgomery ș.a.

Cu mult umor este relatată întâlnirea sa cu scriitorul George Bernard Shaw, care i-a condiționat realizarea portretului de timpul afectat, doar 30 de minute. Incintat nu numai de calitatea portretului, dar și de faptul că timpul acordat a fost respectat, acesta i-a facilitat lui Lonn o vizită în Rusia pentru a-i picta pe Hrușciov, Bulganin și Mikoiian.

Lonn este singurul artist plastic care a făcut portretul a patru președinți ai S.U.A.: H. Truman, D. Eisenhower, J.F. Kennedy și Richard Nixon.

BIANCA MARCOVICI

ASCULTĂ, FIICĂ A MEA!

de la mine n-ai să ai mare lucru
cât puțină iubire,
sămăburele meu a rodit pentru tine,
îți va da seva sa, îți va da totul.

de la mine n-ai să ai mare lucru
decît puțină afecțiune,
rozul incandescent va divide lumea
noastră,
va spulbera grădina sădită de curînd, o
va înghiți.

ai răbdare, fiică a mea!
până la înfiorarea noastră
pe pământul sfînt,
până curcubeul va avea capăt,
pîn'ce firul se va innoda din nou:
legămîntul e-n noi — radiază în

priviri,

risipa nu-și are rostul
în gîndul nostru, în inima oarbă,
îngenunchează la Zidul Nostru
și vei primi răspuns.

de la mine curcubeul va înflori în tine,
ai grijă... stăpînește-te
și lumea va fi a ta, prefă-te că ești

veselă

și veselia va veni!
greu e până te aduni,

aprinzi lumânarea vineri

și n-o vezi

cauți un lucru

și nu-l găsești

împarți visul, să te poți aduna

și nu răzbați, nici un semn pentru tine,

nici un semn pentru noi

presupui că odihnindu-te va fi mai bine,
care bine?

prefă-te în cer, prefă-te în alb

greu e până începi; începutul

ascunde victoria — diamant restituit

Iași, 1991

BORIS MARIAN MEHR

ACOLO

In Israel s-ari mutat
bunicii, nepoții
Rădăuții, Adjădul, Eacul.
Piatra-Neamt, Botoșarii
fără petunii, fără căruțe,
fără pădurile de moli-
și de fagi mișunînd de mure
și zmeură vie
ca niște sălbăticiuni,
fără tălășurile vacior,
fără caimacul cel gros
de un deget, fără căini

trenuri marfare, tigri
de cincizeci de bani
pachetul, fără anii de
după război,
acolo,
în Israel, miroase
a portocale, a cedru, a

iosmin,

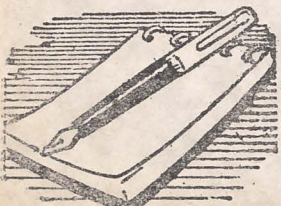
a lapte și miere,
acolo este o stradă, un colț,
o umbră ce omîntește
de Rădăuții bunicii mele
cu sufletul pur precum
floarea

■ GEORGE BERNARD SHAW

Atras de lumea din industria minieră, el a creat și în acest mediu, iar în regiunea arctică a Canadei a fost inspirat de viața populației băștinase (inuită), pe care a transfigurat-o în unele din pinzele sale. O tehnică deosebită a folosit în pictarea unor colțuri din natură, a unor elemente disparate — animale, păsări, flori.

Ev. F.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Comunitatea evreiască din Perm

Regiunea Perm, cunoscută mai ales prin existența lagărelor de muncă forțată staliniste, unde au fost internați laolaltă infractori de drept comun și disidenți politici (printre aceștia din urmă — evreii Yosef Mendeleveci și Natan Sharanski), cunoaște în zilele noastre o cu totul altă dezvoltare.

Comunitatea evreiască din Perm a luat ființă în timpul celui de-al doilea război mondial, cînd, după declanșarea agresiunii naziste, în iunie 1941, guvernul sovietic a luat măsura transferării industriei grele de armament și a altor materiale de război din Ucraina spre Urali. În acest context au fost evacuați și muncitorii evrei, care au fost astfel salvați de exterminarea nazistă, dar, în același timp, evreii evacuați au fost lipsiți de orice legături cu evreii și viața evreiască din restul țării. Ca urmare, orice urmă a identității lor evreiești aproape că a dispărut.

Cu sprijinul organizației „Agudas Israel”, din New York, comunitatea evreiască din Perm, cu circa 6 000 de suflete, a început să-și recapete demnitatea și mîndria de a fi evreu. Prin strădania unui fost locu-

itor din Perm, azi cetățean israelian, și a oficiului „Agudas Israel”, din Moscova, au fost reorganizate aici primele nuclee de viață evreiască.

După numai cîteva săptămîni, au început să funcționeze două clase de vară, cu 45 de copii, între 8—13 ani, în care se studiază bazele iudaismului. Într-un timp relativ scurt, copiii au fost în măsură să citească și să converseze în limba ebraică și chiar să răspundă la unele

întrebări privind obiceiurile și sărbătorile iudaice.

Pentru o însușire tmeinică a învățăturii iudaice, au venit la Perm trei tineri de la Yeșiva „Lakewood”, pentru a preda la cursurile de vară. Toatădată, 18 tineri din localitate urmează să plece în Israel, pe timp de doi ani, pentru studii religioase. În același timp, autoritățile guvernamentale au restituit comunității clădirea fostei sinagogi, care a fost pusă în funcțiune anul acesta, de Roș Hașana.

De asemenea, rabinul Burshtein a revenit la Perm pentru a contribui la dezvoltarea învățămîntului iudaic, a iudaismului printre evreii din localitate.

Obiecte de cult iudaic regăsite

Un număr de obiecte de cult aparținînd lui Yekusiel Yehuda Halberstam, rabinul Clujului în timpul ocupației vremelnice a Transilvaniei de către hoșthysti, au fost găsite întimplator — după 49 de ani — și depuse la Muzeul din Cluj-Napoca.

Aceste obiecte au fost îngropate de fiul rabinului Chaim Zvi, înainte ca întreaga familie să fie deportată în lagărele de exterminare naziste. Această familie, compusă din 11 persoane, cu excepția rabinului, a fost exterminată.

Recunoscute de un membru al familiei, obiectele de cult, cu aprobarea autorităților românești și însoțite de funcționari oficiali români, au fost împrumutate și aduse în Israel, fiind expuse la Hotelul „Galei Zanz”, din Nathanya și ulterior restituite muzeului transilvănean.

În prezent, se fac eforturi pentru recuperarea de către familia rabinului Halberstam a obiectelor de cult aduse de familie din Polonia, la venirea în România — și care au aparținut dinastiei hasidice înființată de R. Chaim Halberstam, în secolul al XIX-lea.

Sinagoga din Veneția

NEGUȚĂTORII DIN REPUBLICA LEILOR *

Privind cartea lui Riccardo Calimani, ești tentat să crezi că vei citi despre lucruri arhicunoscute: purtarea stelei galbene, interzicerea contactelor cu neevreii, eliminarea evreilor din aproape toate ramurile profesionale. Și totuși, cititorul este transpus într-o lume cu totul aparte, și anume în lumea ghetoului evreiesc din Veneția.

Calimani zugrăvește istoria evreilor în urcusurile și coborârșurile ei, istorie care, în pofida tuturor mobilurilor, se desosebeste radical de situația din Germania: izgonici, pogromuri și procese pentru preținse omoruri rituale nu sunt consemnate aici, la Veneția. Dimpotrivă ghetoul din oraș reprezintă, pentru mulți refugiați și izgoniți, un loc de azil sigur. Trebuie să primim primilor evrei în Veneția nu a constituit un act umanitar de dragoste pentru semenii, fiind vorba, ca aproape pretutindeni,

de interese financiare concrete ale republicii creștine Veneția. Evreii puteau totuși să fie socotiți, prin tranzacțiile bancare drept „pavază și paratrăsnet” împotriva populației locale, ceea ce corespundea intențiilor elitei venețiene.

Studiul lui Calimani oferă, ce-i drept, mai mult decît o trecere în revistă cronologică a faptelor. Autorul ne conduce în mod concludent prin diversitatea formelor de viață evreiască din timpul evului mediu și al evului modern timpuriu, în ghetoul venețian se adună „Naziona Tedesca”, „Nazione Levantina”, precum și „Nazione Ponentina”, a căror origine distinctă și sferă profesională nu lasă să se contureze nici un fel de trăsături comune importante.

Dar unii reprezentanți ai ghetoului se bucură de considerație conferind cu aceasta cărții o vivacitate și coloratură unică în felul ei. Foarte interesantă este, de pildă, biografia lui Rabbi Leone de Modena, a cărui forță creatoare literară este mult apreciată în epocă, dar și azi.

Din păcate, acestei cărți îi lipsește — pentru o mai rapidă orientare — o scurtă listă a datelor istorice esențiale, precum și o hartă sinoptică. Dar lacuna nu ar trebui să-i rețină pe cei interesați de la lecturarea cărții.

* Riccardo Calimani — „Neguțătorii din Veneția” — Istoria evreilor în republica leilor. München, 1990.

M. GLUKSKIND

FIRME BAVAREZE FAC AFACERI CU ARME PENTRU IRAK

Autoritățile germane însărcinate cu anchetarea cazului respectiv au confiscat de la două firme bavareze materiale destinate unor scopuri militare, care urmau să fie vîndute Irakului. Judecătorul de instrucție a emis mandate de arestare împotriva patronilor, știrea confirmată de purtătorul de cuvînt al procuraturii.

Întreprinderea „Rhein Bayern Fahrzeugbau G.m.b.H. & K.G.”, cu sediul în Kaufbeuren, ca și filiala ei, „Rhein-Bayern avionice Dittel G.m.b.H.”, din Landsberg, sînt suspectate de a fi livrat, de la sfîrșitul războiului din Golf și pînă în prezent, subansamble pentru programul nuclear și de construcție de rachete al Irakului.

Recent, au fost efectuate percheziții la ambele întreprinderi. Cu acest prilej, controlorii vamali, anchetatorii judecătorești și procuratura au pus sub controlul poliției încărcături în tregi, ce urmau să fie transportate cu camioane, în care se aflau aparate electronice și subsansamble pentru substanțe ultracentrifuge. Conform declarațiilor procurorului general, Jorg Hillinger, printre materialele confiscate se află „componente esențiale pentru rachetele Skud B.” Experți militari au identificat atît piese originale, cît și unele imitate.

Filatelie israeliană: FILME și PĂSĂRI

Anul filatelic israelian 1992 s-a încheiat cu lansarea ultimei tranșe de timbre poștale israeliene, cu teme variate și interesante.

Poșta israeliană ilustrează, prin trei timbre, dezvoltarea industriei filmului în Eretz Israel, industrie care-și are începuturile în 1917.

Timbrul poștal de 0,80 agorot are ca temă 75 de ani de film ebraic și poartă inscripția „Iudeea eliberată”. Filmul documentar produs și turnat de Yacov Ben-Dov cu trei sferturi de veac în urmă consemnează 34 de întîmplări din timpul primului an al dominației militare britanice (1917—1918). Pe timbru se observă primirea, în Ierusalim, la 11 decembrie 1917 (Hanuca 5678), a generalului Allenby în fruntea armatei britanice, înconjurat de evreii din Ierusalim, alături de el fiind dr. Chaim Weizmann. Pe timbru se vede și o ștampilă cu o menora și cu textul (în ebraică și engleză): „Menorah Jerusalem”.

Timbrul poștal de 2,70 înfățișează altă etapă de dezvoltare a industriei filmului — producția primului film artistic evreiesc. Este reprezentat un personaj din pelicula „Orîd răătăitorul”, inspirată dintr-o poveste pentru copii, scrisă de Zvi Lieberman.

Timbrul poștal de 3,50 are ca temă primul film sonor evreiesc. Luând ca bază un scenariu întocmit de Avigdor Hameiri, Baruh Agati și partenerul său au turnat filmul „Aceasta este țara”, în care sunt înregistrate elemente de film documentar cu scene juate. Filmul descrie 50 de ani de pionierat în Eretz Israel, începînd cu sosirea „Biluim”-ilor, a primilor pionieri.

Un alt timbru poștal a fost emis de „Ziua filateliei”, fiind dedicat Uniunii europene, el în-

fățișează emblema Uniunii filatelice israeliene.

O nouă serie de timbre abordează tema „Păsări”. Într-o primă tranșă sunt prezentate păsări cîntătoare, care fie că trăiesc permanent în Israel, fie că vin aici pentru hibernare. Pe timbre apar următoarele specii de păsări:

Timbrul poștal de 0,10 prezintă ghionada. Această pasăre se poate distinge ușor de celelalte specii prin coloritul roșu intens al aripilor, prin picioarele și ghearele puternice. Este un oaspete rar, care hibernează în nordul Israelului și în pustiiul Iudeei.

Timbrul poștal de 0,20 înfățișează o pasăre cu penajul negru, cu pete portocalii pe aripi. Poate fi întîlnită în zonele Eîn Gedi, Arad și Dimona. Trăiește în cîlduri și iarna se adună în stoluri de sute de păsări. Cîșpitul lor plăcut întreprinde liniștea pustului.

Timbrul poștal de 0,50 reprezintă codobatura. Are penajul negru, cenușiu și alb. Apare toamna, venind din nord, pentru a petrece iarna în Israel. Se hrănește cu insecte. Seara, codobaturile formează stoluri mari pentru a sta noaptea în copaci, fie în oraș, fie în afara lui.

Pe timbrul de 0,90 se poate vedea rândunica. Poate fi ușor recunoscută după coada bifurcată albastruie și penajul roșu arămiu de pe piept și cap. Se hrănește cu insecte pe care le prinde din zbor. Trăiește în colonii și se adună pentru noaptea în stoluri mari, de mii de păsări.

Prelucrare și adaptare de CLARA MARCOVICI

(Din „Israelitisches Wochenblatt”, nr. 8/93, p. 18)

O NOUĂ PODOABĂ A IERUSALIMULUI

„Muzeul țărilor Bibliei”, inaugurat, în mai 1992, la Ierusalim, este instalat într-o nouă construcție, situată în apropiere de Muzeul Israelului.

Biblica Tamar i-a cerut soarelui ei să-i facă un inel de sigiliu. Cum arată un sigiliu în această epocă se poate vedea în Muzeul țărilor Bibliei, din Ierusalim.

Fiecare dintre cele 3 000 de exponate din prețioasa colecție a lui Eli Borowski ilustrează o întîmplare din Biblie. Fiecare dintre vitrinele de sticlă deschise de o fereastră spre viața de toate zilele a popoarelor biblice, ca: fenicienii, asirienii, hitiții, israeliții, vechii egipteni sau locuitorii Mesopotamiei.

Disponerea cronologică a expozitiei ilustrează înțelegerea și influențarea reciprocă a diferitelor culturi din acea regiune, care se întinde din Afganistan pînă la Marea Mediterană și din Caucaz pînă în Nubia.

Mozaicuri și reliefuri, statuetă din argilă și bronz, sigilii și bijuterii evocă profunde procese evolutive, precum apariția monoteismului sau formarea scrișului din diferite forme de simboluri și hieroglife.

Figura din alabastru, desăvîrșită ca proporții, a unui taur ingenucheat era, în Mesopotamia, simbol al fecundității și forței. Și figurile de teracotă în formă de coloane din al doilea și al treilea mileniu î.e.n., care au fost găsite, în Siria, în case și morminte, par să fi reprezentat fecunditatea, dragostea și nașterile sănătoase. Inscripții și sigilii, printre care și cel mai vechi sigiliu cunoscut pînă azi, adaugă noi dovezi asupra existenței, în acele vremuri, a cinci diferite familii de limbi. Una din ele era acadiana, în epocă un fel de limbă internațională.

Baza colecției o formează un cilindru sigilar cu inscripție paleo-ebraică, pe care Eli Borowski l-a dobindit în urmă cu peste patruzeci de ani de la un negustor de artă armean. Borowski a descifrat pe el numele „Salum” și a ajuns la concluzia că este vorba de Salum ben Iaveș, care a domnit în regatul Israel la 741 î.e.n. În fața acestuia, pentru expertul scrierii vechi, a început vinătoarea necurmată după alte obiecte care puteau să ilustreze și să confirme evenimente biblice.

HITLER ȘI ANTONESCU

își dau mîna

Prea adesea, politica lui Antonescu de angajare în războiul din est a fost interpretată în funcție numai de intenția de a recupera Basarabia și Bucovina de nord, sau de nădejdea de a-l îndupleca pe Führer să revocă verdictul de la Viena cu privire la nord-vestul Transilvaniei. E totuși limpede că ambițiile generalului mergeau mult mai departe, în cadrul unei strategii continentale în care, simțindu-se cu nimic mai prejos de Hitler sau Mussolini, el își imagina un „imperiul dacic” din Balcani pînă la Ispiriu. În orice caz, colaborarea sa la planurile militare ale Axei nu s-a limitat la ofensiva împotriva Uniunii Sovietice. Consimțământul pe care Hitler l-a obținut de la el, în întreprinderea de la Berchtesgaden în ianuarie 1941, de a permite trecerea celor 21 de divizii prin România spre Bulgaria înseamnă o complicitate la agresiunea împotriva Greciei, stat aliat ca membru al Intelegerii Balcanice. Curînd după aceea autorizînd a viața de bombardament germană să utilizeze aerodromurile din Banat, Antonescu a făcut cu puțință distrugerea Belgradului și ingenușchiera Iugoslaviei.

Toate aceste acțiuni decurg din politica inaugurată în noiembrie 1940, care a costat România aproape 600.000 de soldați (la 15 noiembrie 1943, Maresalul însuși recunoaște că pierderile se ridicau la peste 250.000 de oameni; în aceeași scrisoare, Antonescu evluazează contribuția României la război ca echivalent 300 de miliarde de lei). Cit privesc livrarea de petrol către Germania în 1941—1943, era a depășit 8 milioane de tone, cantitate în care se include carburantul necesar trupelor lui Rommel în Africa de nord în noiembrie 1942. Această, în situația în care țara și armata română erau puse la dispoziția Germaniei, fără măcar să se fi încheiat un tratat de alianță prin care cele două state să-și precizeze obligațiile reciproce.

Războiul n-a fost purtat de Antonescu numai împotriva unui inamic născut, ci și contra unor mase de civili fără apărare. Soarta populației evreiești din România, în cuprinsul genocidiilor din 1941—1944, a luat formele jafului, deportării și asasinatului organizat. Să fi fost oare uitate numele simbre ale lagărelor de concentrare de la Edineț, Secu-teni, Vertujeni, Peciora și Vapniarka?

Statisticile sînt contradictorii, dar, după cea mai recentă și mai temeinică cercetare (Krista Zach, 1991), victimele acestui holocaust, al cărui autor moral este Ion Antonescu, se ridică la 120.000. Nu intră în acest calcul evreii din regiunile Transnistriei și Odesei, exterminați în cursul înaintării trupelor române (Raul Hilberg, 1988, propune cifra de 150.000, imposibil de reținut fără probe). În singurul caz al Odesei, ca represalii pentru atentatul la comandamentul germano-român, Maresalul a ordonat să fie executat imediat cîte 200 de locuitori ai orașului pentru fiecare ofițer ucis și cîte 100 pentru fiecare soldat.

Pentru ca nici o întoială să nu mai stăruie asupra faptului că însuși Antonescu a avut inițiativa, venind în întîmpinarea intențiilor lui Hitler de a ataca Uniunea Sovietică, trebuie subliniat faptul că, încă din noiembrie 1940, Conducătorul abia înscăunat s-a străduit să atragă mașina de război germană întru direcție care traversa România. În dorința sa de a asocia trupele aflate sub comanda lui personală la operațiunile militare împotriva U.R.S.S., a combătut cu înverșunare punctul de vedere al marilor comandanți ai Wehrmacht-ului, care nu voiau să-l accepte drept partener. A pune aceste demersuri pe seama ambiției ar fi o explicație prea simplă. Antonescu era, desigur, sincer cînd îi declara lui Iuliu Maniu la 22 iunie 1941, „D-voastră sînteți pentru regimul democratic parlamentar și pentru politica externă alături de puterile democrațiilor apusene; eu sînt pentru regimul intern al statului național-totalitar și pentru politica externă alături de puterile Axei”. Ceea ce ne readuce la o controversă ideologică, numai că forțele statului și ale armatei se gîseau în mințile lui Antonescu, nu în cele ale opoziției. Ele serveau astfel o hegemonie nefastă. Regimul căutase să-și asigure formal o recunoaștere populară, prin plebiscitele din 1941, al căror rezultat a fost însă obținut prin constrîngere (vot deschis, oral, cu liste separate pentru opoziția).

ANDREI PIPPIDI

(După revista „22”, nr. 1/153, 7—13 ianuarie 1993)

DECESE

În cimitirile Comunității Evreilor din București, au fost înmormîntați, în luna februarie 1993, următorii:

Negreanu Jaques (88 de ani), str. C.A. Rosetti nr. 3; Broder Gustav (83), Drumul Taberei nr. 63; Rozei zwiig Irena (84), str. Tg. Neamț nr. 11; Marcovici Irmă (89), str. Baraolt nr. 6 A; Silberman Asis (90), str. C.A. Rosetti nr. 24; Wanger Alexandru (74), str. Vasile Toaneanu nr. 48; Gutman Adela (71), str. Năda Florilor nr. 1; Rauchweger Erna (92), Șos. Mihai Bravu nr. 196; Gurinchei Paulina (77), str. Păienari nr. 2; Suberman Anatol (68), str. Pajurei nr. 5; Iacob Angela (90), str. Reconstrucției nr. 1; Wecsser Debora (86), Calea Moșilor nr. 3; Klein Irene (86); Wechsler Carol (83); Schwartzfeld Elisabeta (90); Mihailovici Hava (101), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Zaharia Suzana (62), str. Fetești nr. 3; Windes Bernard (64), Drumul Taberei; Căușu Sicim (79), str. Valerian Prescură nr. 16; Kahane Zelnă (90), Bd. U. Cantemir nr. 23; Silber Gherson (68), Bd. Bana Mania nr. 27; Wittner Clara (71), Cal. Rahovei nr. 50; Weiss Abraham (83), com. Adamcatala — jud. Dâmbovița; Becher Clara (88), str. Speranței nr. 13; Gancz Ioszeff (74), str. Șerban Vodă nr. 282; Berca Ella (83), Calea Moșilor nr. 263; Rittlinger Wilhelm (72), str. Masina de Păine nr. 20 B; Gorfied Eliza (89), Șos. Mihai Bravu nr. 107—119; Pisănor Flora (87), str. Spătarului nr. 36; Iacobsohn Ana (89), Calea Ducești nr. 96; Coltea Bianca (91), str. Toamnei nr. 13; Tomașan Maria (93), Bd. Dacia; Șerban Radu (77), Bd. Mihail Kogălniceanu; Solomon Martin (69), Bd. 1 Mai nr. 37; Langmaestl Șulam (75), str. Valeria Braniste nr. 54—56; Lazarovici Mendel (91), str. Simon Bolivar nr. 5.

Se împlinesc, la 9 martie 1993, șapte ani de la moartea av. H. RABINSOHN — Bacău, anunțat, cu durere, Paula și Carol Litman.

Joseph Isaac și Solo, cu pioasă și veșnică recunoștință pentru sacrificiul vieții, au comemorat, la 4 martie 1993, 40 de ani de la decesul MAMEI, LIZA SMILOVICI, născută Sloimovici, din Vaslui.

Cu mare tristețe, anunț că, la 27 februarie (6 Adar), a decedat dragul meu cunnat IACOB RUDICH, din Rădăuți, la o lună după moartea soției, Ruja Rudich — sora mea. AMALIA ABRAMOVICI

La împlinirea a trei ani (3 Nisan) de la decesul IOLANDEI MOSCOVICI — PICI, Sonia — soră, familia și prietenii o comemorează, veșnic îndurerați. Fie-i memoria binecuvîntată!

Păstrîndu-i aceeași neștersă amintire, reamintesc celor ce l-au cunoscut că au trecut 12 ani de la dureroasa despărțire de dragul meu soț WEISS ISIDOR (Jutz), Dora Weiss.

La 28 Adar 5753, se împlinesc patru ani de la decesul iubitului meu soț ISRAEL TABACINIC.

Un gând pios pentru sufletul lui.

La 4 Nisan 5753, se împlinesc șapte ani de când iubita noastră soție, mană și bunică, ILIE SALI, din Tg.-Neamț, ne-a părăsit.

Familia și prietenii anunță, cu mare durere, pierderea dragii lor WITNER CLARA — originară din Fălticeni —, înmormîntată la 17 februarie 1993, la Cimitirul Giurgiului.

SCRISOARE DESCHISĂ

Ce vă faceți dacă, totuși, există Dumnezeu, domnule Everac?

Revista noastră evrească a reproduș de-a întregul „studiu” Dvs. cu titlul „Chestiunea evrească”, pe care l-ați publicat în 1992. Hărtia le suportă pe toate. Dinadins am spus-o și pe aceea a publicărilor noastre acestei crunte încercări. Dinadins, ca să vadă tot românul cui i s-a încredințat Televiziunea Română, cine este azi purtătorul „Vocii României”.

Dați-ne deci voie să vă punem câteva întrebări:

1. Care sînt sursele Dvs. de informație atunci cînd afirmați sentențios că evreii sînt „cea mai mare putere mondială”? De unde ați scos năzdrăvnicul acesta? Din „Mein Kampf” al lui Hitler? Din „Protocoloalele înțeleptilor Sionului”, celebrul fals al Ohranei (poliției secrete) tarjate? Sau din bogata Dvs. putere de imaginație?

Cînd afirmați ceva — și e vorba aici de otravă multă care zace într-o astfel de afirmație, e vorba de a lua-o de la capăt cu ațăriele care duc la Holocaust, trebuie să respectați cititorul și să-i serveți probe, mărturii, citate, date. Unde le-ați uitat? Sau pentru a calomnia pe evrei nu-i nevoie de argumente?

2. Pentru că sîntem „stăpîni” lumii, de aceea milenii la capătul cărui ne aflăm a început cu măcelurile cruciatilor ațădăți de Everacii acelor vremuri, măceluri care, de-a lungul și de-a latul Europei, au nimicit sute de mii de evrei?

Pentru că dominăm și politica și economia și cultura lumii, de aceea cel din urmă veac al celuișii mileniu ne-a adus Holocaustul a șase milioane de frați și surori de ai noștri, care au pierit în camerele de gaze, în cuptoare, în trenurile morții, în pogromuri uriașe, în lagăre de exterminare și o lume întreagă a asistat la acest incredibil spectacol, iar nimeni n-a mișcat un deget? Unde e „dominația” noastră, unde e „puterea” noastră?

3. Răsfoiți puțin paginile istoriei și le veți găsi pline de sîngele martirilor noștri, din timpul inchiziției spaniole, al pogromurilor cazacilor lui Hmelnițki, al înscenărilor de „omor ritual”, de „prăjitorie”, de „otrăvitori de fîntîni”. Tot Everacii, cu alte nume, prin „imaginația” lor, au răspîndit aceste bazacii și astfel au fost ei — Everacii evului mediu — criminalii mucenicilor noștri.

Ne-am lăsat, deci, stăpîni, deși aveam „puterea cea mai mare din lume”. De ce, domnule Everac?

4. Iar, în România, nu sîntem vinovați numai că am adus comunismul (a propus, în China cine l-a adus?), dar Dvs., cîrui se pare că nostalgia după comunism nu v-a trecut, o potriveți cu tot noi l-am „abolit” și tot noi l-am pedepsit pe Ceaușescu?

5. Iar „Rabinul acestor evrei” este un fel de ambasador și are acces la „mai marii lumii”. Nici nu vă osteniți să duceți pînă la capăt afirmația și să răspundeți întrebării elementare ce se pu-

ne: „Ce a făcut Rabinul cu această calitate de ambasador” (fără imunitate)?

A păgubit țara sau i-a adus miliarde (de dolari — nota bene)? A slujit țara cu devotament și sacrificii fără de număr sau nu?

Pentru Dvs., toate acestea nu sînt de nici o însemnătate. Ura, ura oarbă vă întuneacă mințile, Sunteți la fel cu Bileam, profetul mincinos din Biblie, care voia să blesteme Israelul și se pomenea că îl binecuvîntează. Ați vrut să mă înjurăți și, fără voie, m-ați lăudat.

6. „Evreii sînt poporul cel mai intolerant”. Vă jurați mereu cu superlativul, domnule director general al „izvorului de informații adevărate” care se numește Televiziune. „Cel mai intolerant”? Cînd? Unde? De peste două mii de ani, sîntem în Diasporă. Deci, toleranți de alții, nu am avut posibilitatea de a fi sau nu toleranți cu alții. De unde ați mai scornit-o și pe asta? Cum o argumentați?

Știți ceva, domnule atotștiutor în problema evrească? Tot aveți în mână Televiziunea. Haideți să ne așezăm în fața ecranului și Dvs. să vă scoateți toate sursele de informație și să respectați telespectatorii, susținînd cu argumente enorme faptele pe care le-ați debitat. Eu, din parte-mi, mă voi strădui să vă contrazic cu logica și bunul simț pe care mi le-a dăruit Părintele Cereș.

Ori, poate, la vîrsta Dvs., ați privi puțin în conștiința Dvs., în această licărire de Dumnezeu care se află în străfundurile sufletușii ale fiecărei ființe create „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” și, mărturisindu-vă păcatul, să vă pregătiți să apăreți la judecata de apoi cu conștiința purificată de o groznică provocare împotriva vieților a milioane de ființe omenești nevinovate?

Dumnezeu iartă și cele mai abominabile crime, dacă ele sînt recunoscute, dar nu iartă niciodată pe aceia care se îndărătnicesc în nelegiuire.

Ce vă faceți, domnule Everac, ce vă faceți, domnule ateu, dacă totuși există o judecată cerească? Cum veți da socoteală? Vă convine ca — acolo, sus — să vă pomeniți alături de Goebbels, de Ite Rădulescu-Lăptărie de la „Porunca Vremii”, alături de toți „teoreticienii” genocidului, de „doctrinariii” holocaustului?

Gîndiți-vă bine, Dumnezeu iartă cu îndurare, cu milă, cu bunătate, dar El, Atotputernicul Judecător, știe și să pedepsească.

E păcat, e mare păcat să nu dați ascultare acestui sfat, sfatul unui rabin bătrîn, îndrăcit cu ani de suferință, care se pregătise și dînsul de această supremă înfățișare „la scaun de judecată” unde se adună lumea toată.

DR. MOSES ROSEN

SEF-RABINUL CULTURII MOZAIC
PREȘEDINTELE FEDERAȚIEI
COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI
DIN ROMÂNIA

Doctor cu trecut nazist renunță la un post medical de conducere

Un renumit medic german, acuzat de a fi fost membru al trupelor SS, în timpul celui de-al doilea război mondial, a renunțat la președinția Asociației Medicale Mondiale, funcție în care fusese ales și pe care urma s-o ocupe peste un an.

Deși Sewering a anunțat că renunță la post, Departamentul Justiției din S.U.A. va continua o investigație începută recent asupra lui, fiind pe „lista de urmărire” a străinilor indezirabili cărora le este interzisă intrarea în S.U.A.

Departamentul a primit un dosar de 32 de pagini despre Sewering, pe care Congresul Mondial Evreiesc l-a obținut de la Centrul de Documentare din Berlin. Informațiile conținute în dosar contrazic declarațiile doctorului, în vîrstă de 71 de ani, că ar fi fost „doar un membru al cavaleriei SS”.

De asemenea, este pusă la îndoială negarea lui Sewering că ar fi trimis la moarte, cu bună știință, o pacientă bolnavă de tuberculoză, în vîrstă de 14 ani,

în 1943. El a declarat că n-a putut ști că avea clinică unde a trimis-o pe Babette Froewis făcea parte din rețeaua de clinici unde se aplica programul nazist de eutanasiu.

Dar directorul și patru călugărițe care au lucrat cu Sewering la Spitalul Schönbrenn au dat o declarație prin care arată că au știut că acești oameni grav handicapați fizic și mental au fost exterminați ca așa-numite „existențe nedemne”. Cei care au lucrat la acest spital „au știut că, între 1940 și 1944, mai mult de 900 dintre pacienții săi handicapați fizic și mental au fost trimiși la moarte ca parte din programul nazist de eutanasiu”, se afirmă în declarația sus-amintită.

„În memoria acelor oameni uciși mișelește, noi nu mai putem păstra tăcere”, au spus călugărițele.

Potrivit C.M.E., declarația a fost dată la ordinul episcopului de München, care a cerut călugărițelor „să rupă tăcerea”.

VIZITE

AMBASADORUL STATULUI ISRAEL

Miercuri 3 martie a.c., Eminentă Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, a primit pe Excelența Sa dl. Avshalom Meghidon, ambasadorul extraor-

dinar și plenipotențiar al Statului Israel la București.

A avut loc o discuție care s-a desfășurat într-o atmosferă caldă, prietenească.

AMBASADORUL AUSTRIEI

Luni 15 martie a.c. Eminentă Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România a primit vizita dlui dr. Christoph Parisini, ambasadorul Austriei la

București, însoțit de dr. Michael Schwartinger, însărcinat cu afaceri al acestei ambasade.

A avut loc o convorbire care s-a desfășurat într-o atmosferă cordială.

DELEGAȚIA POSTURILOR DE RADIO „EUROPA LIBERĂ/LIBERTATEA”

Luni 22 martie 1993, Eminentă Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen președintele Federației Comunităților Evreiești din România a primit vizita unei delegații din partea conducerii posturilor de radio „Europa Liberă/Libertatea”. Delegația a fost formată din domni: Gene Pell — președinte, George W. Woodard — vicepreședinte, Robert E. Gillette — director, dr. Nicolae Stroiescu — director executiv al Departamentului Românesc.

Delegația a solicitat — și dl. Șef Rabin a fost de acord să prezinte — o succintă analiză asupra situației actuale a comunității evreiești din România.

Cu devotament și loialitate pentru patrie, Eminentă Sa a expus problemele ce-

lor câtorva mii de evrei, supraviețuitori ai Holocaustului fascist și ai terorii comuniste, ajunși în perioada aceasta grea, în care poporul român trece printr-o etapă de tranziție grea și plină de privațiuni.

Dl. Șef Rabin a arătat că greșeala cea mare a Occidentului de a ține România în izolare a dus la recrudescența fascismului, dar a considerat că situația nedreaptă creată (China are clauza; acolo se respectă drepturile omului?) trebuie curmată.

Poporul român trebuie ajutat.

Discuția s-a desfășurat într-o atmosferă de cordială înțelegere reciprocă.

DIN COMUNITĂȚILE NOASTRE

COMUNITAȚI UNITE-N BUCURIE

Glas de bucurie, zvon de fericire, în Săveni Botoșanilor! Mănușii de onoriarși de aici au trăit recent un eveniment deosebit. Sub bolta sinagogii lor, pe care, după propria spusă, o păzesc „ca lumina ochilor”, s-au împletit „col hatan, vâcol cală”, glas de mire și de mireasă, în stenică veselie generală.

EA, „săveneanca” ce nu și-a putut lipsi conștientă de plăcerea de a-i fi părtașă direcți la bucuria proprie, prăznuind aici nunta, în urbea natală, se numește RUT COJOCARU. Pe când EL, botoșăneanul care a consimțit cu inima deschisă la această gingașă decizie de a lua startul fericirii, de aici, din Săveni, este inginerul ROBERT GOLDENBERG.

Prezenți au fost, bineînțeles, în bătrâna sinagogă, întinerită miraculos de bucuria și veselia generală, toți enoriașii săveneni, de la mic la mare. Dar nici botoșănenii nu s-au lăsat mai prejos, atrăgând la eveniment și rude din alte comunități.

A oficiat deserventul de cult rădăuțean (decă și Rădăuții prezent!), domnul Simon Teszler, încercând, emoționat, să orienteze noua căsnicie spre respectarea cu dragoste a atât de omeneștilor tradiții evreiești.

G. BRUCKMAIER

O BAR-MITZVA LA TEMPLUL CORAI.

Vârsta de 13 ani aduce tânărului evreu majoratul religios. El devine „fiu al poruncii” (Bar-Mitzva) și, în fața obștii, în lăcașul sfânt, face legământ, la propriu și la figurat. Își leagă brațul stâng și creștetul cu Tefilin, martori ai solemnii sale declarații de credință prin care își pune inima și creierul, sufletul și gândirea, sentimentele și rațiunea în slujba lui Dumnezeu, a Învățăturii Sale Sfinte — Tora, a poporului evreu, purtător în această lume al Cuvântului Dumnezeiesc.

De zece de ani se perindă, deci, pe amvonul Templului nostru, corul. Copii evrei care au învățat buchea evrească, ALEF-BEIT, alfabetul ebraic, care recită rugăciunile și își prăznuiesc astfel ziua cea mare de intrare în comunitatea lui Israel.

Iată însă că, duminică 14 martie 1993, a avut loc, pe acest amvon, o Bar-Mitzva ieșită din comun.

Al treilea fiu al medicului Rottner a recitat în mod impecabil versetele finale din pericopa săptămânii, cuvintele profetului din Haftara (acestea le-a săvârșit cu o zi înainte, Șabat Parasat Para) și rugăciunile de dimineață (Șahrit) ale zilei de Bar-Mitzva.

A rostit apoi o cuvântare plină de conținut etic iudaic și care a emoționat profund asistența.

Eminentă Sa dl. Șef Rabin dr. Moses Rosen, care a ținut să officieze personal solemnitatea, i-a omagiat pe părinții care s-au străduit, în pofida oricăror piedici sau riscuri, să-și educe pe toți cei trei fii ai lor în spirit iudaic.

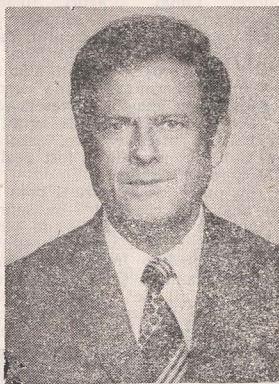
Corul Talmud Tora a interpretat apoi, în cinstea colegiilor lor sărbătorit, cântece tradiționale și folclorice evreiești.

Melamedul (învățătorul) Marcus Segal a fost, de asemenea, omagiat de către Eminentă Sa, pentru zelul, priceperea și devotamentul cu care educă, de multe decenii încoace, viăstarele tinere ale comunității noastre, pe calea Torei și a iudaismului.

MAZAL TOV!

FELICITARE

Exprimând considerația evreilor din județul Cluj, supraviețuitori ai Holocaustului, prezentăm felicitările noastre, împreună cu un călduros MAZAL TOV,

secretarului comunității, dl. TISCHLER EMANOIL, cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

Secretarul nostru, plin de clan și talent, „mezinul” în colectivul de conducere, este un fiu atâsat neamului său, slujește cu devotament interesele obștii evreilor din Cluj-Napoca și Turda.

Atotputernicul să-i dăruiască încă mulți ani în deplină sănătate și fericire, spre binele întregii comunități și al familiei sale.

AD MEA VEESRIM!

WEINTRAUS IOSIF
președinte

ERATA

În numărul 749 din decembrie II, 1992 al revistei noastre, la pag. 7, în nota privind lansarea cărții Eminentei Sale la Cluj-Napoca, două nume ale unor vorbitori au fost transcrise greșit.

În loc de: „Monseniurul Tertulian Langa, asistent universitar la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, reprezentant al Bisericii Greco-Catolice”.

se va citi corect: „Monseniurul Tertulian Langa, profesor, decanul Facultății de Teologie Greco-Catolică, vicar general al Episcopiei Române Unite de Cluj-Gherla”.

De asemenea, în loc de: „Domnul Vladislav Gherman” se va citi corect: „Domnul Ladislav GYEMANT”.

Cerem scuze cititorilor noștri.

Biserica romano-catolică din România condamnă antisemitismul

Arhiepiscopul Ioan Robu al Bisericii romano-catolice din România a condamnat, într-un recent mesaj, antisemitismul — „această simfonie a urii împotriva evreilor”. Mesajul continuă spunând: „Fără rușine și fără nici o logică de a-

gumente, se proferă acuzații împotriva minorităților și religiilor în Parlamentul României, unde unii deputați nu pledează pentru binele poporului, ci în avantajul propriu, egoist și personal”.

NAȚIONALISM, ASIMILISM, INTEGRAȚIONISM

Națiunea este o comunitate umană care are aceeași geografie, aceeași istorie, aceeași limbă și aceeași cultură. Evreii au devenit națiune în vremea regelui David și Solomon. După anul 70 e.a., când începe marea diasporă, evreii și-au pierdut geografia, dar au continuat, totuși, să fie o națiune: „vrăjmasia celorlalți” le-a menținut continuitatea istorică, iar cultura, care s-a format și s-a dezvoltat în limba ebraică, le-a păstrat identitatea națională, chiar și după ce ebraica a rămas mai mult o limbă religioasă.

„Limba — scrie Julián Mariás — este prima modalitate de a ne instala în realitate. Este, totodată, prima interpretare a realității, prealabilă oricărei doctrine sau teorii” (în „Secolul 20” nr. 346—347—348, 1993, p. 22). Ivită, inevitabil, într-o anumită limbă, concepția despre lume dobândește o autonomie crescândă, care îngăduie traducerea ei și în alte limbi. Evreii au continuat să aibă o concepție iudaică despre lume chiar și după ce au ajuns să vorbească arama, greaca, latina, iudeo-spaniola — ladino — sau iudeo-germana — idişul.

Fără îndoială, înțelesurile Bibliei nu sunt depline decât în ebraică, dar, cu inevitabilele pierderi semantice, ea este tradusă astăzi în aproape toate limbile Pământului și în aproape un miliard de exemplare. Vorbind despre distanța lingvistică dintre ebraică și franceză. André Chouraqui notează: „Trebuie să redai, într-o limbă implacabil analitică, al cărei geniu constă în claritate măsură, precizie, un text în care alianța intimă a sensului și a sunetului se exprimă în ritmuri și rezonanțe ale viziunii, mai mult decât în idei.” (ibidem, p. 140). Ceva mai departe, A. Chouraqui precizează: „Din diamantul acesta, traducătorul nu poate să transmită decât o pulbere cenușie; orice ar face, întreprinderea lui îl condamnă să sacrifice esențialul; smulgând cântecul din limba lui, el l-a omorât”. Orice traducere este parțială, dar cu atât mai fidelă este traducerea dintr-o limbă sincerită, în care ponderea atitudinii față de lume covârșeste cunoștințele despre ea, într-o limbă analitică, în care predomină conceptele. Totuși, principalele idei ale iudaismului au continuat să rămână în centrul concepției despre lume a evreilor, fie și prin intermediul unor traduceri aproximative. Considerarea *vieții umane*, în individualitatea și creativitatea ei, ca valoare supremă a existenței, încrederea în *perfectibilitatea morală* a oamenilor și relațiilor dintre ei, credința în posibilitatea dreptății sociale, iconoclastismul sunt principalele idei prin care evreii s-au diferențiat, la început de politeism, iar mai târziu de creștinism, stărnind ostilitatea națiunilor în mijlocul cărora au fost siliți să trăiască. Vladimir Soloviov le rezuma astfel: „Am aflat care sunt cele trei calități fundamentale ale caracterului evreiesc: *credința* temeinică în Dumnezeu cel viu, apoi *sentimentul* extrem de puternic al propriei personalități umane și ca popor, în sfârșit, *năzuința* de neînfrânt de a-și realiza și materializa, până la ultimele limite, credința și sentimentul, de a le conferi cât mai degrabă trup și sânge” (Creștinism și antisemitism, Buc., 1992, p. 42).

De vreme ce Statul Israel nu poate absorbi toți evreii din lume, evreii din diasporă, respingând naționalismul și amănând asimilarea până la pieirea antievreismului, probabil până la „Capătul istoriei premiesanice”, nu au altă cale de urmat decât *integrarea*: să se integreze în cultura națională în care se formează și se dezvoltă, ca *evrei*. Altfel spus, să contribuie, cu diferența lor, la dezvoltarea culturii naționale a popoarelor în mijlocul cărora trăiesc. Sinteza creată de Philon între cultura evreiască și cea grecească a fost binecunoscută ambelor culturi: iudaismul s-a înălțat de la metaforă la concept și de la parabolă la teorie, iar elenismul a ajuns la trăirea afectivă și pragmatică a ideii. „În vreme ce Logosul grecilor este contemplativ, Logosul lui Israel este activ.” (Jacques Chevalier, *Histoire de la pensée*, Paris, 1955, p. 557).

„Intuiționismul” n-ar fi apărut fără întâlnirea evreității lui Bergson cu cultura franceză și nici „fenomenologia” fără întâlnirea evreității lui Husserl cu cultura germană. Naționalist nu este numai acela care în fața unui evreu nețrebnic înjură evreitatea lui, în loc să blameze nețrebnicia lui, ci și acela care, vorbind despre un evreu genial, elogiază evreitatea lui, în loc să laude genialitatea lui. Să nu se uite că numai marile culturi au dat naștere unor evrei geniali...

Evreitatea, ca atare, și-a adus contribuția ei la înșăși temelia culturii europene. Cultura europeană se sprijină pe un dialog de două ori milenar între un grec și un evreu (Derida).

Orice intelectual european este mai înțai evreu și grec, înainte de a fi german, francez, român.

De câteva sute de ani, evreitatea este creatoare împreună cu celelalte culturi naționale ale Europei.

„O minte dreptă, care nu confundă problemele politice cu lumea ideală a creației, nu poate să nu recunoască contribuția lor” (a evreilor — n.n.), scria G. Călinescu în 1941, în monumentalul lui *Istorie a literaturii române*.

HENRI WALD

ŞEF RABIN DR. MOSES ROSEN

MOTTO: „48 de profeţi şi 7 profetese a avut poporul evreu; cu toţi laolaltă n-au izbutit să-l readucă pe evrei la iudaism, precum a reuşit un singur Haman”

(TALMUD, TRACTATUL MEGHILA)

Învăţăm câte ceva din Meghila?

„Cartea Esterei” se află mereu sub focul criticilor istorici. Cine a fost „Regele beiv” Ahaşveros? Xerxe, Artaxerxe? Mordehai şi Ester într-adevăr au existat? Povestea lor e adevărată?

Să nu vă mire rândurile de mai sus scrise de un Rabin. Dintre toate cărţile Tanah-ului (Biblia) canonizate, doar în cartea Esterei nu se găseşte nici măcar o singură dată pomenit numele sacrosanct al lui Dumnezeu, iar îndoiele de mai sus nu le-am inventat eu, care citez doar mai mulţi înţelepţi învăţaţi ai Talmudului.

De aici, pare-se, izvorăşte şi dubiul exprimat de zicala populară evreiască: „Purim este, oare, o sărbătoare?”

Şi totuşi... Iată-i şi pe alţi maeştri ai Torei care susţin că la venirea lui Mesia toate sărbătorile noastre îşi vor înscăla existenţa. Una singură niciodată nu va dispărea. E Purimul, cu a sa carte eternă.

„Ne aflăm atunci cam pe la aniversarea unei jumătăţi de veac de la cel dintâi al nostru... Holocaust. Il făcuse Nabuco (il ştiţi, nu din Biblie, ci de la... opera), căruia textul cărţii sfinte îi dă întreg numele de „Nabu-Cadnetar”.

Au pierit şi atunci arşi de foc, străpunşi de săbii, câţi? Cine poate să-i numere pe martirii noştri sfînţi? A s minunata Casă a lui Dumnezeu din Ierusalim, o cruntă soartă l-a inspirat pe Profetul Irmiahua să-şi scrie ale sale tănguiuri — Ieremiadele.

Au trecut numai patru generaţii de atunci. Mai răsunau văzetele copiilor avariaţi în foc, nu se ucasea lacrimile de pe obraji bătrânilor şi iată că un alt împărat, Cirus (parcă Balfour era un nume mai potrivit), dă o „declaraţie”, care acordă evreilor „dreptul la reînnoire în Tara Sfântă”. Au suferit destul, au dreptul, în sfârşit, la marea compensaţie: aceea de a-şi recăpăta pământul Sfinţitei Pământului.

Începe marea Alia. Ezra şi Nehemia se află în fruntea ei. Tineri şi bătrâni, înroşiţi cu cătuşele instruirii, îşi îndreaptă şira spinării şi, cu „Hattiva” — cântecul speranţei multimilenare —, ajung în Eretz.

Ei bine, nu vă grăbiţi! Mesia încă n-a venit. Iată că textul „Meghilei” începe prin a povesti că, în cele 127 de provincii, „din India şi până-n Etiopia”, mai trăiau evrei „care nu se grăbesc”. Aveau deplănit egalitate de drepturi cu cetăţii, trăiau în foarte bune relaţii cu vecinii lor, decretul regal le dă chiar dreptul la utilizarea limbii proprii, sunt invitaţi la banchetele de la Curte — într-un cuvânt, toate s-au îndreptat spre bine. Unde, deci, să plece? Nu că n-ar dori să facă Alia, dar e timp... Deocamdată le e tare bine în plină... democraţie medopersană.

Ba mai mult. Le e aşa de bine, încât nu se mai încumetă să-şi amintescă cum îi cheamă, pe numele lor neaoş ebraic.

Mordehai evreul poartă deci alt nume decât acela pe care i l-a dat, la naştere, părintele său, Iair (nume biblic), ci îl adoptă pe acela al zeului persan Marduk — Mordehai. Nu strică, iar nepoata lui, sâraca, are un nume tare frumos, e-vreiesc. O cheamă Hadassa — Floare de mirt. E adevărat, e frumos şi parfumat numele evreiesc curat, dar... nu e sănătos. Mai practic e numele zeiţei medopersane Iştar — Ester.

Uite-aşa, ajunge Ester să devină împărăteasă şi iată ce crud şi fără cruţare ne spune textul Meghilei:

„Ester nu şi-a divulgat nici poporul, nici familia cărora le aparţinea. Mordehai i-a poruncit să nu le divulge”.

Sapte servitoare are împărăteasa Ester, fiecare dintr-insele îşi spune oricui numele şi neamul, nepăstrând nici o taină în această identificare; numai ea, împărăteasa, nu se încumetă s-o facă, parcă s-ar trage din tâlhari, parcă o ruşine de necertat, un blestem fără de seamă apasă pe înaintaşii săi.

Deci... asimilare (deşteptul care n-a „corectat” deunăzi precum că n-aş şti româneşte şi că s-ar spune „asimilaţionare” să consulte marii filologi ai limbii române, care sunt un Rabin pe nume Moses Gaster, doi evreibotezaţi cărora le zicea Lazăr Şăineanu şi Tiktin şi cel contemporan... Graur şi va afla că nu Rabi-

nii sunt aceia care nu ştiu să vorbească româneşte, ci huliganii caraghioşi, cine cum e domnul al cărui nume nu merită să-l pomenesc).

Nu mai că... pentru dragoste trebuie neapărat... doi. Vor ei, supravieţuitori Holocaustului, să uite ce s-a întâmplat. Nu chiar toţi, dar mai cu seamă cei cu... „partida”, ştiţi Dvs. care „partida”, căci doar a spus-o Haman asta de la partida, a spus-o ritos că „n-a fost, nu este şi nu va fi antisemit”. De ce să nu-l credem? Parcă de-abia ne-a înjurat tot neamul, ne-a imprecat cu toate minciunile năzdrăvane, cu cel mai josnic al mahalalei vocabular.

Nu-i nimic. „Ne împăcăm” şi... gata. Numai că struţul se înşală amar când îşi bagă capul în nisip.

Acelaşi Haman a declarat, doar cu o săptămână înainte: „Acum (reţineţi bine sublinierea) nu trebuie să ne dăm la o-evrei. Nu-i momentul. Avem acum pe... (ştiţi Dvs. pe cine). Aveţi puţinică răbdare”.

Iai deci să-l credem, dar...

Iată că lui Haman îi sare din nou muştarul. De data aceasta, Mordehai manifestă demnitate. Nu vrea, nici în ruştul capului, să ingenucheze în faţa parvenitului mare demnitar.

Iar dacă scoate de la monarh edictul de exterminare a lui Mordehai „şi a tuturor alor săi” (unde am mai citit expresia asta? În „Saturnali”?), el obţine o soluţie care nu e, ferească Sfântul, antisemită.

Soluţia finală hamanistă — „să-i ucidă, să-i extermine, să-i dea pierzaniei pe toţi evreii, tineri şi bătrâni, femei şi copii, într-o singură zi şi (aici e aici) să-i jefuiască de întregul lor avut” — se poate numi „antisemitism”?

Ferească Dumnezeu. Haman vrea doar să joace la două nunţi. Să pogromizeze, dar să intre şi în... salonul bunelor maniere.

Până la urmă, degetul Esterei feel pe care Rembrandt îl eternizează îl demască şi...

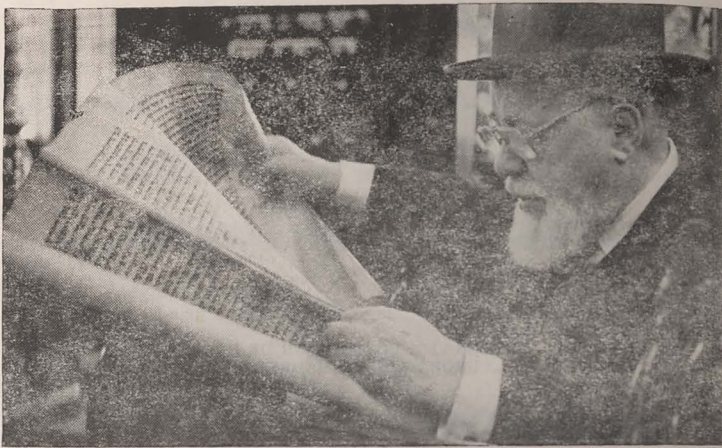
Happy-end.

O astfel de poveste, chiar dacă nu s-a întâmplat, e încărcată de atâtea învăţături, încât ea va rezista milenilor şi va fi povestită de noi an de an.

E adevărat că Numele Sfânt al Creatorului nu apare în acest străvechi hrisov biblic. Lucrurile se desfăşoară însă astfel, încât prezenţa lui este resimţită. Undeva, în culisele scenei, înapoia capitelor uşi ale palatului imperial, în degetul, nu acela al Esterei, ci al Judecătorului Suprem al nostru, al tuturor, n-a manifestat prezenţa.

Precum Corul din tragediile antice — nu-l vezi, dar îi simţi cântul —, tot astfel „Paznicul, eternul paznic al lui Israel” e de-a pururi prezent.

Să ia aminte toţi Hamanii şi să înveţe ceva din păţania nelegiuitorilor lor predecesori.

Citind din „Meghilat Ester”...

PURIM cu inima caldă

Prin ce a fost deosebită această seară? De ce spunem că a fost cu inima caldă? De ce crele treceau pe neobservate? De ce oaspeţii nu se grăbeau să plece spre casă când zvonul aplauzelor a fost absorbit, încet-încet, de pereţii sălii de spectacole din Poca Soare?

A fost o seară cu adevărat de neuitat.

În sală erau evrei din toate generaţiile; erau copiii zburdalnici, veseli şi mascaţi, mândri de machiajul care îi făcea de nerecunoscut, că doar e Purim! Erau părinţii lor, tineri şi ei, erau bunicii lor şi bunicii altor copii, care-şi trăiesc bucuriile vârstei prin alte părţi. Erau evreii din Bucureşti, cu amintirile, cu grijile, cu anii adunaţi în vieţi trudite, în vremuri potrivnice. Erau, alături de evrei, oaspeţi de seamă. Remarcabile personalităţi au onorat această seară de Purim din Bucureşti. Preşedintele României a fost reprezentat de consilierul său prezidenţial. Au fost de faţă ambasadorul Statului Israel şi consilierii săi apropiaţi. S-au aflat, alături de conducerea Federaţiei şi a Comunităţii Evreilor din Bucureşti, oameni politici de vază, sefi de partide, oameni de ştiinţă, scriitori, mulţi artişti; au asistat reprezentanţi ai mass media din România şi din străinătate.

Acest public deosebit a fost întâmpinat într-o sală care-şi arborase un aer sărbătoresc. Lungi şiraguri lucitoare, crescute parcă din tavan, scilicet voios. De pe pereţi priveau, caricatural, dar cu tălc, măştile lui Ester şi Mordehai, dar şi ale lui Ahaşveros şi Haman, alături de alte figuri de carnaval. Scena avea un fundal pictat cu imagini de veselă sărbătoare. Deasupra unui portativ urias, trona vizibil, cu litere ebraice, emblema Purim Şpil. Scenografia a fost realizată de Theodora Dinulescu.

Dar nu puteai să te opreşti prea mult la un amănunt, că altul i se suprapunea. Un nou venit, mişcări de scaune, o conversaţie, salutul unei cunoştinţe, o strângere de mână. Încet-încet, rumoarea sălii s-a domolit şi pe scenă a urcat Eminenţa Sa dl Şef Rabin dr. Moses Rosen, care a desluşit, pentru publicul din sală, în cuvinte simple şi clare, înţelesul — peste veacuri şi milenii — al legendei lui Ester şi Mordehai, a lui Haman şi Ahaşveros, povestită în Meghilat Ester.

Cuvântul Eminenţei Sale a fost grav,

un avertisment pentru cei ce vor să dez-bine populaţia şi un îndemn pentru o veghe continuă, ca antisemitismul să nu mai câştige poziţii dominante în România.

Dar e Purim! E veselie. E gata să înceapă programul, îndelung şi bine pregătit.

Prologul, semnat de Aurel Felea, reînnoadă Purimul de azi cu semnificaţiile lui străvechi, arătând că, deşi poartă alte nume, eroii lui rămân mereu actuali. Miriam Guttman a fost convingătoare, gingaşă, dar cu o voce pe cât de plăcută, pe atât de hotărâtă.

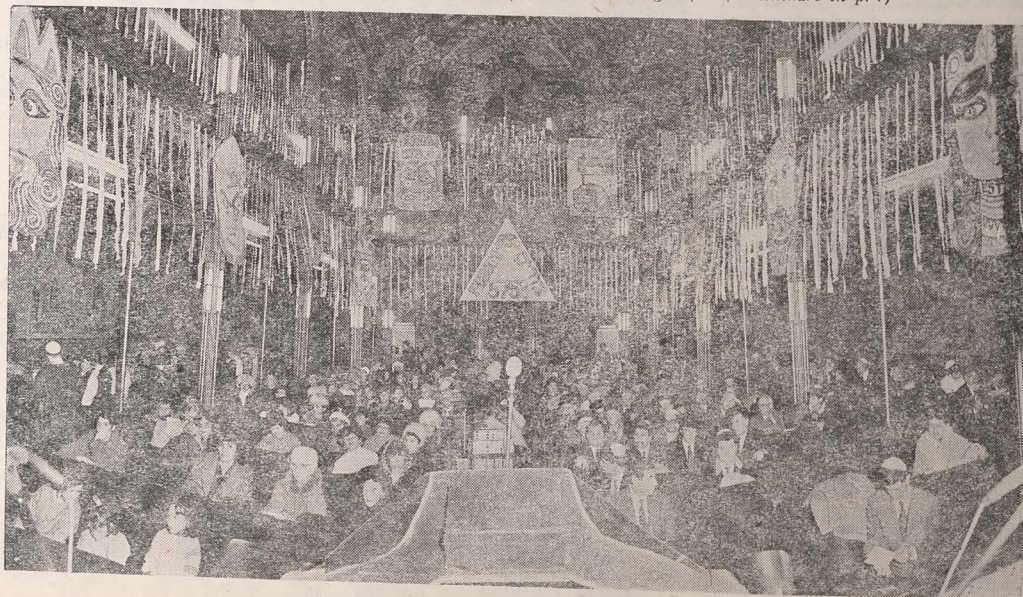
Inima se încălzeşte când copiii din corul Talmud Tora invadează scena. Îi recunoşti în cei mai răsarşi pe cei care, cu ani în urmă, timizi şi imbujozaţi, mai mult îi urmăreau pe cei mai „experimentaţi” decât cântau ei înşişi. Azi, ad-ţii, mai mici ca ei, le-au luat locul. Corul e mereu tânăr, proaspăt, cu candorarea vârstei întipărită pe feţe şi în gesturi. Cântecul intonat, cântecul tradiţional de Purim, sunt ritmate, au mişcare — compozitor, cunoscutul muzician Dan Mizrahi.

Dirijorul corului şi acordeonist totodată, Izu Gott, ne-a arătat şi o altă fa-ţetă a talentului său. A cântat o prelucrare după cunoscuta melodie populară românească „Lume, lume, soră, lume”, cu un text de Aurel Felea, despre ne-cazurile evreului „vinovat” de toate.

Actori de la T.E.S., cu directorul lor, Harry Eliad, regizorul acestui spectacol, au fost cu toţii în formă şi de data aceasta.

Leonie Waldman-Eliad ne-a desăfatat, în două reprize, cu o compoziţie inspirată a lui Laurenţiu Profeta, „Ciudatul violonist”, pe un text de Harry Negrin şi acompaniată de un tânăr şi talentat dansator, care a schiţat silueta unui modern şi abstract violonist, replică a bătrânilor klezmeri. Mai apoi, ne-a readus, cu nostalgicul „Un caiet îngălbenit” al bunicii, un osteriu de cântece

(Continuare în p. 7)

Templul Coral din Bucureşti în timpul festivităţii

(Urmare din p. 6)

evreiești, pe muzica lui Aurel Giroveanu, cu versuri de Aurel Felea. Cântecul pe care mulți din cei prezenți în sală le-au cântat sau le-au auzit în tinerețea lor și acum și-au încălzit sufletele, reascultându-le.

Miriam Guttman a revenit pe scenă cu o „Baladă de Purim pentru o fată”, care a răscălit inima și conștiința ascultătorilor. Autorul versurilor este Aurel Storin. Nu este prima oară când versurile sale trezesc în sufletul nostru durerea și revolta, ne îndeamnă să ne ținem conștiința trează, să nu uităm, să nu lăsam pe nimeni să uite că a existat o fată cu numele de Anne Frank și care a scris un „Jurnal.” Să nu uităm acest „Jurnal”, această crudă mărturie a unor vremuri de restricte pentru evrei.

Și mai spune balada că acum mai avem o speranță vie și aceasta este existența Statului Israel, către care se îndreaptă nădejdiile tuturor evreilor. Numai Miriam nu a lăcrimat, ca era dator să-și stăpânească propria trăire și să ne transmită nouă emoția care s-a cuibărit în suflet și a respirat printr-o lacrimă pe gene.

Tot T.E.S. ni l-a adus pe talentatul Rudy Rosenfeld, într-un reușit cuplet scris de Octavian Sava, pe muzica lui Aurel Giroveanu, în care sunt pomeniți celebrii actori evrei Michael și Kirk Douglas, Woody Allen ș.a.

Un moment de pură emoție ne-a prilejuit monologul „Viața e un Purim Șpil”, scris și interpretat de Nell Cobar,

breze întreaga sală cu frumoasele melodii interpretate, au bucurat ochii cu strălucirea întipărită pe fețele tinere ale interpreților, frumusețea costumelor de carnaval, reușitele mișcări de scenă, care demonstrează plăcerea de a cânta a coriștilor și dorința lor de a se prezenta din ce în ce mai frumos. Dirijorul Izu Gott îi are „în mână” pe copii, fie ei mai mari sau mai mici. De mare acuratețe s-a dovedit acompaniamentul la pian al Ancăi Sonea.

O plăcută apariție a fost Amedeo Gott, cu o voce caldă de tenor, bine stăpânită și care ne-a amintit prin cântecul: „Meldala”, o melodie veche de pe Calea Văcărești, că la teatrul evreiesc de altădată puteau fi ascultate melodii care au încântat tinerețea bunicilor și a părinților noștri și care și azi ne sună plăcut în urechi, fiind cu nimic mai prejos de compozițiile recente.

Seara s-a încheiat cu revenirea pe scenă a tuturor artiștilor, care au cântat laolaltă compoziții de Aurel Giroveanu și Henri Mălineanu, antrenând, cu elanul și voioșia lor, întreaga sală.

Și, pentru ca finalul să fie pe măsura programului artistic, la sala de mese oaspeții au fost așteptați cu bunătăți ce se servesc de Purim, „ca la mama acasă”, sub grija neobosită a dlui Godeanu.

Cu humăntas și un pahar, cu o prăjitură și o urare, s-au apropiat unii de alții, încă mult timp după terminarea serbării.

Afară ne aștepta o iarnă pufoasă, care se grăbea să-și golească sacul burdușit cu fulgi de nea, atât de așteptați de pământul însetat.

Seara de Purim la „Popa Soare” ne-a mai aprins o lumină în suflet.

I. ȘARA

MARBIM BĂSIMHA! (O ORIGINALĂ „SEUDAT PURIM” — DIMINEAȚA)

Și-au dorit mult să împlinească acest indemn tradițional de lună Adar, „Marbim bāsimha” (Să ne... prea veselim!), enoriașii de la sinagoga „Ieșua-Tova” din București, enoriași în bună parte rămași singuri, fără familie. Știindu-le gândul, harnicul gabai al sinagogii, domnul Moșe Vaisman, ajutat de conducerea Comunității Evreilor din București și, bineînțeles, de fiecare enoriaș în parte, a organizat de Purim, dimineața (seara iese probleme pentru cei în vârstă!), după „Meghila”, o mini-„mișe” (o „masă”), prilej de a trăi împreună câteva clipe într-o atmosferă tradițională, lucru atât de rar pentru mulți dintre ei.

Și cum cei prezenți provin din diferite zone, de frumoase tradiții evreiești, din țară, s-au spus glume și s-a cântat mult: ca-n „strada Lecca” din Bacăul de altădată, ca-n „Podu’ koș” al feșilor, ca la Vijnța, ca-n Botoșani... Și s-a-nțeles (mai exact, s-a simțit) mai bine, cum „Purim-ul” ăsta, după vorba unui hătru prezent la agapă, cu Măghila lui, cu humăntas ale lui, cu cântecule și veselie lui, știe nu numai să aline, să lucreze, dar și să dea încredere în viitor.

G. BRUCKMAIER

Nell Cobar — evreul înțelept cu al său minunat umor — ne-a făgăduit că ne va veseli și la anul. Noi toți, întreaga obște evreiască, îi mulțumim cu un cald „LEHAIM!” — „Să trăiești”, maestre — căci avem nevoie de dumneata — mulți ani fericiti!

M. R.

anul acesta șezând, cu o voce mai scăzută, cu o figură mai trasă, dar cu spirit scilicet, cu verva sa dintotdeauna, găsind motive să facă haz de necaz din moravurile și năruirile evreilor din comunitatea noastră. Cât de bine cunoaște psihologia oamenilor, comportamentul și reacțiile lor a fost demonstrat prin hotele de râs și aplauzele care nu mai conțineau.

Pentru mesajul și avertismentul conținut în vorbele sale de duh, întreaga sală a înțeles și a răsplătit gestul dlui Șef Rabin, care a urcat pe scenă, felicitându-l pe autor și urându-i să ne desfețe în continuare cu scrierile spiritului său.

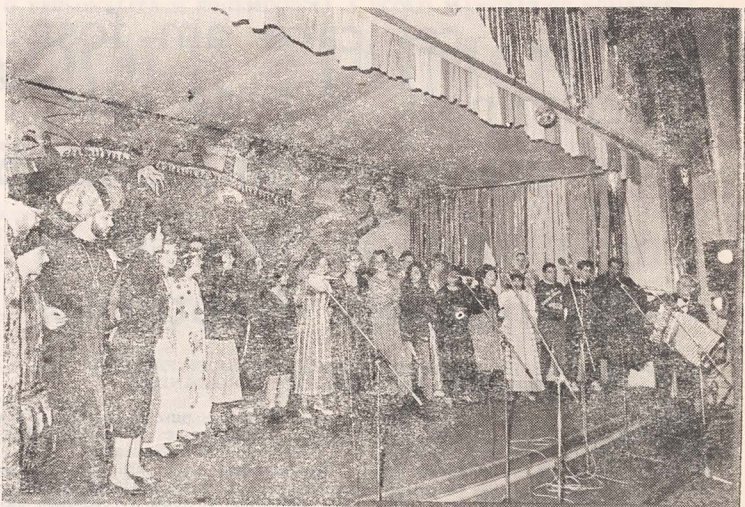
Cu vocea sa caldă, modulată, cu sonorități aparte, a recitat Corado Negreanu un monolog în versuri, de Aurel Felea, intitulat „Eu sunt Mordehai bătrânul”. Mereu avem nevoie de un Mordehai, un luptător pentru cei mulți, un om hotărât, care nu cunoaște odihna în denunțarea nedreptăților și unețirilor de orice fel care îi pasc pe evrei.

Ne-am înveselit cu Fritz Braun, în monologul scris de Fred Firea, „Turistul” (adică evreul care pleacă în Israel ca turist), cu reverberație în hotelele celor din sală, mulți recunoscându-se în personajul creionat.

Maia — apreciată de toată lumea, laudată în țară și în Europa pentru rolurile interpretate, a făcut, în cupletul „Sunt și eu a idis kind”, scris de Aurel Felea, pe muzica lui Aurel Giroveanu, elogiul artiștilor evreiești care au onorat teatrul românesc: Fanșeta Vermont, cu fiica sa, celebra Maria Ventura, Beate Fredanov, Lenny Caller, urmându-le, cu toată cinstea și prețuirea binemeritate.

Dar Purim este sărbătoarea veseliei, a tinereții.

Corul Talmud Tora și corul „Sira Vezimra”, ca și formația „Menora” (condusă de Gerry Podgoreanu) au făcut să vi-

Cuplete, melodii, satiră, umor, veselie

Cu emoție și cu recunoștință

Nu mă simt în stare să fac ceea ce s-ar numi o „cronică” a spectacolului de Purim, din seara zilei de 7 martie 1993. Nu mă simt în stare, pentru că nu ar fi corect. Evenimentul la care mă refer — pentru că a fost cu siguranță un „eveniment” — depășește, îmi permit să cred, cu mult hotarele actului artistic și se înscrie major într-o zonă pe care, simplu, aș numi-o conștiință. Asta nu înseamnă că vedetele „raționale” au lipsit de pe scena din str. Popa Soare. Și Maia Morgenstern, și Leonie Waldman-Eliad, și Miriam Guttman, și Corado Negreanu, și Rudy Rosenfeld, și Fritz Braun, și formația „Menora”, și Gott sr. și jr. — toți au fost cum ne-au obișnuit de ani și ani: minunați.

Au existat însă în programul serii două nume asupra cărora simt nevoia să mă opresc. Cu emoție și cu recunoștință. Unul a apărut pe scenă, căldărit a rămas în sală. Primul e numele Nell Cobar. Cel de-al doilea: Evreul.

Nell Cobar este un nume despre care ne închipuim că știm tot: caricaturist de mână întă, umorist de cinci stele, regizor de filme de animație cu un palmares de „monstru sacru”, autor și interpret cum numai foarte puțin am văzut. Omul ne-a rămas mai puțin cunoscut. Copleșii de verva și creativitatea cu care veșnic ne asaltează și ne răsfăță, omul a știut să se păstreze într-o discreție proprie spiritelor celor mai alese. În seara de Purim a anului de grație 5753, pentru o clipă, doar pentru o unică și de neuitat clipă, Nell Cobar ne-a arătat și inima lui. A fost unul din acele momente pe care, dacă nu-l trăiești, nu poți să-l crezi, iar dacă totuși ai fost unul dintre privilegiatii care chiar l-au trăit, îți dai imediat seama cât de sărace sunt

cuvintele, cât de nepatincioasă este imaginația noastră. An de an, după regalul oferit pe scenă, îl căutam pe Cobar, printre cei care se înghesuiau să-l felicite, ca să-l îmbrățișez și să-i mulțumesc. Anul ăsta nu l-am găsit: a plecat mai devreme. Nu mi-ăș fi refuzat sub nici un motiv dacă, la anul, la sfârșitul spectacolului, nu voi fi suficient de iute să-l prind, să-i mulțumesc și să-l îmbrățișez pe cel care a fost, este și va rămâne inegalabilul Nell Cobar.

Evreul este al doilea nume pe care simt nevoia să-l evoc, legat de seara de Purim. Ca în fiecare an, a umplut până la refuz sala din Popa Soare. Ca în fiecare an, a urmărit cu sufletul la gură vedetele de toate vârstele care au „im-podobit” spectacolul tradițional și a aplaudat cu o bucurie și cu o generozitate de care, cred, numai puținii sunt în stare. Ca în fiecare an, a mai întârziat în sala restaurantului, în jurul mesei frumoso aranjate. Ca în nici un an, însă, în stradă a nins și a viscolit. O vreme să nu lași un câine afară! Și totuși, Evreul a venit la Purim. Infruntând frigul care, la vârsta lui, e mai pătrunzător ca oricând. Infruntând riscul unor accidente care, la vârsta lui, pot fi mai dureroase ca oricând. Poze vor fi unii care, citind aceste rânduri, vor zămbi cu îndulgentă superioritate și vor ghini: „Ce prostii îi trec prin cap! Adică, crede el că dacă nu erau bunătățile lui Godeanu, călca vreunul pe acolo?”. Foarte, într-adevăr, sunt unii care chiar gândesc așa. Dar aș vrea să fie cât mai puțin. Pentru că ei fac parte, cu siguranță, dintre cei care nu înțeleg absolut nimic din ceea ce, simplu, se numește Evreul.

RADU F. ALEXANDRU

PURIM ÎN COMUNITĂȚILE DIN ȚARĂ

BACĂU. La 6 martie a.c. (13 Adar 5753), a avut loc citirea „Cărții Esteri” la Sinagoga Mare din localitate, în prezența unui numeros auditoriu.

Festivitatea de Purim s-a desfășurat în aceeași zi, în sala de conferințe a comunității, unde prof. Iosif Leib a vorbit despre semnificațiile sărbătorii.

Elevii și corul de la cursurile de Talmud Tora au prezentat un frumos program de cântece, poezii și scene adecvate momentului, încântându-i sufletele și spiritual pe cei prezenți. Cu acest prilej, la Restaurantul ritual al comunității s-a organizat o Seuda de Purim.

SUCEAVA. La 7 martie 1993 (14 Adar 5753), sala mică a Sinagogii „Havra Gah” a devenit neîncăpătoare prin participarea enoriașilor și cursanților de Talmud Tora la citirea „Cărții Esteri” de către dl dr. Jacob Rauch, Corul Talmud Tora, dirijat de dna Zetta Wagner, a prezentat un bogat program de cântece de Purim, care s-a bucurat de un binemeritat succes.

Di președinte al comunității, Șoel Pe trariu, a subliniat importanța sărbătorii, atât în Diaspora, cât și în Israel, cu bogatele ei semnificații. Asistaților singuri și neapăsabili li s-a trimis la domiciliu câte un pachetel cu humăntas.

GALAȚI. La 7 martie (14 Adar 5753), a avut loc, la Templul Meseriașilor din

localitate, sărbătorirea Purimului. Președintele comunității, dl ing. Alfred Faust, a vorbit despre semnificația sărbătorii, iar dl av. Leon Jacobsohn a dat citire „Cărții Esteri”.

În continuare, cei prezenți au ascultat un program de cântece israeliene, înregistrate pe o casetă primită de la Agenția Evreiască (Sohnut), după care li s-au oferit tradiționalele dulciuri de Purim, pregătite la Restaurantul ritual al comunității.

CONSTANȚA. La 7 martie a.c., a avut loc, la Templul Mare, festivitatea consacrată sărbătorii de Purim. Președintele comunității, dl dr. Ernest Margulius, și dl dr. Carol Fridman au vorbit despre multiplele ei valențe istorice și contemporane. Actrița Sarina Braun, împreună cu patru elevi de la Talmud Tora au susținut un reușit program artistic, în fața unui auditoriu receptiv, care i-a răsplătit cu însuflețite aplauze.

Di Saul David, cetățean israelian, proprietarul firmei MEGA SRL, a oferit cadouri copiilor prezenți la festivitate.

CLUJ-NAPOCA. La 13 Adar 5753 (6 martie 1993), după serviciul divin, publicistul Vasile Grunea a ținut o conferință despre semnificația sărbătorii de Purim, în fața unui numeros public, adunat la Sinagoga „Ohel Moșe” din localitate. La 14 Adar 5753 (7 martie a.c.),

președintele comunității, dl Iosif Weintraub, a citit „Meghilat Ester”. Corul elevilor de Talmud Tora (dirijor Ecaterina Halmos), din cadrul comunității, a susținut un frumos program de cântece adecvate momentului. La Restaurantul ritual, a avut, de asemenea, loc o festivitate consacrată Purimului, cu concursul corului sus-menționat, care a încheiat manifestările culturale dedicate sărbătorii într-o atmosferă de bună dispoziție specifică acesteia.

PIATRA-NEAMȚ. O frumoasă manifestare de Purim a avut loc la Sinagoga Mare din Piatra-Neamț. Dl Iancu Leon, președintele comunității locale, a vorbit despre însemnătatea sărbătorii în istoria evreilor și despre semnificațiile ei pene. În fața unei numeroase asistențe, corul de elevi ai cursurilor de Talmud Tora, dirijat de dl Schulman, a interpretat cântece de Purim. Conducătorul corului a interpretat, în încheiere, un monolog umoristic, întregind astfel atmosfera de veselie caracteristică acestei sărbători.

„Noi, cei care am fost atîta vreme discriminați, atît de către fasciști, cît și de către comuniști, ne bucurăm azi, nu numai de jure, ci și de facto, de deplinătatea drepturilor cetățenești“

IN ULTIMUL TIMP, LUCRURILE ÎNCEP SĂ ÎNTRÉ PE FĂGAȘUL RESTABILIRII ADEVĂRATEI IMAGINI A ROMÂNIEI.

Sînteți o personalitate bine cunoscută în cercurile politice europene și americane și vă bucurați de privilegiul de a vă afla în destul de des cu liderii acestor cercuri. Cum se reflectă, Eminență, astăzi chipul României în lume și ce perspective există în favoarea receptării corecte a voinței noastre de a construi un stat de drept și o economie de piață eficientă?

— Imaginea României a fost enorm deteriorată în timpul și după revoluția din 1989. Datorită unor mari greșeli făcute în lăuntrul granițelor țării și unor perfide și dușmănoase induceri în eroare

a opiniei publice, puse la cale în afara acestor granițe, ne-am pomenit izolați și puși într-o lumină defavorabilă.

Este adevărat că, în ultimul timp, lucrurile încep să intre pe făgașul restabilirii adevăratei imagini a României, dar consider că nu facem destul spre a grăbi acest proces.

În catastrofală situație în care ne aflăm, nu ne putem permite să continuăm a tolera dezbinarea și demagogia. O adevărată mobilizare patriotică — dar nu demagogică — a conștiințelor ar putea să ne redea încrederea în noi înșine și respectul de care ne-am bucurat întotdeauna, în întreaga lume.

NU POT FI DE ACORD CU ASERȚIUNEA PRECUM CĂ ÎN ROMÂNIA S-AR PRACTICA O „PURIFICARE ETNICĂ“!

Sînteți conducătorul unei comunități etnice care — așa cum se știe — datorită artei dumneavoastră diplomatice, înțelepciunii dumneavoastră, s-a bucurat și se bucură de libertatea de a fi ea însăși în spațiul geografic românesc — de care, de altfel, este atît de strîns legată sufletește.

— Cum apreciați dumneavoastră problema națională în România de azi? Credeți că există azi o comunitate care ar avea argumente să-și apere drepturile nerecunoscute în societatea românească pluripartită — parlamentară?

Spre a răspunde întrebării Dvs. mă voi referi, în primul rând, la modul în care se prezintă lucrurile în comunitatea noastră evreiască.

Rămășițele populației evreiești din România (am fost înaintea Holocaustului circa 850.000, am rămas după Holocaust circa 420.000, au făcut ALIA, adică au plecat în Israel, circa 400.000 și am rămas vreo 17—18.000 de suflete) se bucură de libertate religioasă și cetățenească. Cele două mari revendicări ale unei minorități — aceea de a fi egali cu ceilalți și aceea de a se putea deosebi de aceștia prin cultivarea specificului său național, religios, etnic — noi le considerăm satisfăcute în ceea ce ne privește.

Sîntem egali cu ceilalți. Noi, cei care am fost atîta timp discriminați, atît de către fasciști, cît și de comuniști, ne bucurăm azi, nu numai de jure, ci și de facto, de deplinătatea drepturilor cetățenești.

Sîntem altfel decît ceilalți, adică adăpindu-ne de la cultura românească, integrându-ne în mediul social al țării, aducîndu-ne din plin contribuția la propășirea Patriei comune, avem în același timp posibilitatea de a ne păstra religia, de a ne cultiva tradițiile, de a ne afirma identitatea națională de evrei demni, de a putea — dacă o dorim — să ne alăturăm fraților noștri care recită Tora Sfîntă, Tora rugăciunilor noastre multimilenare, Israel.

Am fi, deci, ingrați dacă nu am recunoaște sus și tare această situație care, trebuie să o subliniez, nu constituie o favoare, ci un drept natural pe care înțelegăm omenirea civilizată îl proclamă.

În același timp, am roști o „jumătate de adevăr“ dacă n-am releva „cealaltă parte a monedei“: antisemitismul care iar a ridicat capul.

La adăpostul „democrației“ greșit înțelese au reapărut huliganii condeiului. Insulte, minciuni, calomnii, afliări la pogrom și multe alte unelte scoase direct din arsenalul fascist, sînt folosite permanent împotriva celor 3% (citiți bine, trei la sută!) de evrei bătrîni (circa 60% au depășit 60 de ani, iar mai puțin de 7% sînt sub 20 de ani).

E adevărat. O știm cu toții. Poporul român nu poate fi confundat cu neofasciștii, dar să nu uităm că atît comuniștii, cît și naziștii nu au fost decît niște grupuri minoritare; dar fiind lăsați să-și facă de cap, au știut să încalce puterea și să facă treaba pe care și-au propus-o.

Deci, ca să conchid. În interesul țării, în interesul acestui popor român ospitalier, nu se poate ca actuala situație să continue. Constituția țării, legile sale tre-

buie să ne ocrotească, iar simple declarații, neurmă de măsuri concrete, nu fac decît să prelungească o situație ne-dreaptă și păgubitoare.

Acum, referitor la alte minorități. Eu îmi reprezint obștea mea, și la problemele ei pretind că mă pricep. Nu sînt „expert“ în materia generală, însă sînt născut în România, sînt cetățean al țării și, în această calitate, vă răspund.

O uriașă răspundere în ascuțirea neînțelegerilor cu minoritatea maghiară o poartă agitatorii demagogi, în ambele țări, xenofobii, antisemiți, fasciști, atît cei de la Budapesta, cît și cei de la București. Prea mult sînge s-a vărsat în veacul nostru din cauză că ura de rasă, ura interetnică, ura confesională au fost tolerate.

Bunul simț, logica, ne impun un singur drum, cel al conviețuirii pașnice.

Sîntem convinși că popoarele română și maghiară doresc această laolaltă conviețuire și păstrăm convingerea că, pînă la urmă, ele vor izbui să se curețe de neghină și să pășască pe potecile armoniei.

Un lucru mă simt însă dator să-l adaug, pentru a nu da loc la nici un echivoc.

Cu întreg respectul și dragostea pe care le port pentru Prea Sfințitul Episcop László Tökes, nu pot fi de acord cu aserțiunea precum că în România s-ar practica o „purificare etnică“.

Nici noi, evreii, nici germanii care au emigrat în masă în ultimele decenii, nu am fost constrînși să emigrăm, ci ne-am plîns tot timpul împotriva piedicilor care ne se puneau în cale, spre a ne împlini dorința. Situația economică grea de azi din România e la fel de proastă pentru toți locuitorii și nicidecum nu e „creată“ spre a facilita nesciava „purificării etnice“.

Sînt convins, deci, că la mijloc nu e decît o nepotrivită exprimare.

ESTE O NEDREPTATE STRIGĂTOARE LA CER CĂ ROMÂNIA E DISCRIMINATĂ ȘI ISOLATĂ.

— E bine cunoscut, Eminență, faptul că ați avut și în trecut un rol în determinarea acordării clauzei națiunii celei mai favorizate României. Cum vedeți azi această problemă a clauzei care ne este refuzată evident și cum vedeți rolul dumneavoastră?

— Este o nedreptate strigătoare la cer că România e discriminată și izolată. Îmi pare rău că s-au adevărit cele ce am spus unei delegații a Senatului american venite în România, în septembrie 1990.

Senatorii Dole, D'Amato și Warner m-au invitat atunci la Ambasada Americană și m-au rugat să le dau părerea în legătură cu clauza (M.F.N. — Most Favoured Nation).

După ce am sîvîit să dau vreo răspuns (eram prea plictisit de atacurile împotriva mea ale antisemiților care mă „acuzau“ că i-am adus clauza lui Ceaușescu; neobișnuită aceasta m-a adus la hotărîrea să nu mă mai amestec în această problemă), la insistențele senatorilor, le-am spus: „Vă voi răspunde precum răspunde un evreu, adică eu o întrebare la întrebare. Dacă nu lăți clauza României, acum, în prag de iarnă, guvernul va rezista crizei economice?“ Mi-au răspuns negativ. Am continuat cu o altă întrebare: „Cine credeți că va urma?“ Au zîmbit, iar senatorul D'Amato îmi replică: „Acum voi face eu pe evreul și vă voi întreba pe Dvs: cine va veni la putere?“ Am răspuns logic „Ori fasciștii, ori o dictatură militară“ și am continuat: „Așa vreți să faceți democrația? Prin foamele vine dictatura, comunismul sau fascismul“. În parte, pronosticul meu s-a împlinit. Forțele demagogiei fasciste au exploatat sărăcia, și iată-i cu vreo 20 de mandate în Parlament.

Se confirmă o dată mai mult că o democrație care tolerează fascismul e una sinucigașă.

OMENIREA SĂ IA AMINTE ȘI ÎN PRAGUL CELUI DE-AL TREILEA MILENIU SĂ ÎNVEȚE, ÎN SFÎRȘIT, LECȚIA ISTORIEI, DE A NU SE MAI LĂSA AMĂGITĂ DE FĂLȘII PROFETI

— O ultimă întrebare, Eminență. Sînteți un cărturar și unul din marii comentatori ai Bibliei. Se spune despre Domnia voastră că sînteți unul din înțelepții etnici pe care o reprezentăți — și după opinia mea, cu autoritate și strălucire — vă aflați la o vîrstă patriarhală, mă interesează viitorul aceluiași lumii atît de convulsionate și de chinuite de semne de întrebare neliniștitoare — văzut de un înțelept care are în favoarea privirii sale asupra vieții argumentul de a fi pătruns tainele cărții.

— Vă mulțumesc pentru bunele păreri ce le aveți despre omul meu persoană. Îmi cereți, însă, prea mult! Viitorul acestei lumi? Nici mai mult, nici mai puțin vreți de la mine. Curiozitatea Dvs. este demnă de admirație. Ați vrea să străpungeți zăările viitorului! A vrut-o și MOISE, cîtorul iudaismului, iar Dumnezeu a derulat în fața ochilor săi un „film al viitorului“, toate generațiile, una după alta, pînă la finele veacurilor.

Noi, însă, trebuie să fim mai realști, căci interlocutorul Dvs este numai... Rabin și nici măcar... profet!

Și, totuși... Vă împărtășesc nerăbdarea și propun să părăsim cîmpul prezienii și să-l reluăm pe cel al istoriei...

Veacul nostru a fost veacul în care două mari doruri umane, acel după dreptate și acel al dragostei de patrie, de neam, au fost pîngărite și au zvrilit omenirea toată de pe piscușe unor splendide iluzii în prăpastia unor înfrîntătoare dezamăgiri.

Fascismul și comunismul s-au succedat în această operă de dărîmarea a valorilor etnice ale umanității.

Nenorocirea mai mare e că nu au făcut-o concomitent. Deci, ca să fim con-

O convorbire a
directorului ziarului
„Universul românesc“,
dl Dinu Săraru,
cu Eminența Sa
dl Șef Rabin
dr. Moses Rosen

Deci, logica trebuie să învingă și acum. Ajung la această concluzie. Nu prin infometare, ci prin sprijin economic se va restabili echilibrul moral și politic în România.

Cît despre întrebarea Dvs. dacă voi căuta să sprijin și acum cu umilele mele posibilități această dreptă revendicare a poporului român, răspunsul meu este că e de la sine înțeles, că e o datorie sacră a oricărui cetățean de a-și ajuta Patria, cu toate puterile sale.

Consider însă că e necesar să vă relatez o replică a fostului Secretar de Stat al S.U.A., dl Lawrence Eagleburger.

Era în ziua cînd Consiliul de Securitate discuta ultimatumul dat lui Sadat Hussein.

Secretarul de Stat, împreună cu un grup de colaboratori, a dezbătut cu mine, timp de două ore și jumătate, mai multe probleme dar bineînțeles că aceea a clauzei a ocupat majoritatea timpului.

Cînd am dat să plec, dl Eagleburger — care e dotat cu un bogat simț al umorului, îmi spune: „Cu-i aia clauza M.F.N., Domnule Șef Rabin?“ Mi-am exprimat nedumerirea asupra acestei întrebări, spunînd: „Păi, despre asta am vorbit pînă acum! De vreo 20 de ani, tot despre asta vorbim și acum mă întrebați dacă știu ce e aia „clauza“?“

dl Eagleburger însă nu s-a lăsat și a stăruit. Pînă la urmă, i-am răspuns: „Clauza Națiunii Celei Mai Favorizate înseamnă posibilitatea de a ne exporta în SUA produsele cu un regim vamal de favoare“. Atunci, Secretarul de Stat îmi spune: „Spune, deci, prietene, spune-le românilor să muncescă, să producă mărfuri, ca să aibă de exportat. Să muncască deci, ca să avem o clauză reală și nu una fictivă. Dacă ei își vor împlini misiunea lor, noi o vom împlini pe a noastră!“.

creși, generația Auschwitzului, eliberată în 1944—45, s-a concentrat asupra pericolului fascist și a uitat că există un altul: cel comunist. Dimpotrivă, căderea celui dintîi a trezit iluzia salvării din partea celui al doilea. A urmat Gulagul. Generația care s-a eliberat de acesta din urmă, în 1989, nu a gustat din amarul fascismului și iată că el se strecoară din nou.

Ce se va întîmpla nu știu, dar știu ce trebuie neapărat să se întîmple. Omenirea să ia aminte și în pragul celui de-al treilea mileniu să învețe, în sfîrșit, lecția istoriei, de a nu se mai lăsa amăgite de falșii profeti, să se întoarcă la Cuvîntul lui Dumnezeu, la Adevăr și Dragoste, la rangul de „fință creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu“, la misiunea pe care i-a încredințat-o Creatorul, de a „deveni tovarășul (nu vă speriați de acest cuvînt: e un termen nobil și înalt), tovarăș al lui Dumnezeu la îndreptarea lumii, la refacerea ei, la ceea ce a fost destinată să fie în „planul arhitectonic al Cosmogramei“, în rai pămîntesc.

Veți conchide că sînt un visător. Vre-mea „realiștilor“ a trecut. A sosit cea a „visătorilor“.

„Dacă veți voi, spunea Theodor Herzl, părintele sionismului modern — aceasta nu va fi o poveste“.

Și așa s-a întîmplat. Țara Sfîntă nu mai este o poveste biblică, ci o vie realitate.

Ce ar fi dacă lumea ar imita-o?

Întrebarea aceasta, cu care închei acest interviu, îmi confirmă identitatea evreiască. Răspund și eu, ca toți evreii, cu o întrebare la întrebare...

Interviu publicat în ziarul „Universul românesc“ nr. 237 de luni 8 martie 1993, p. 3

Despre evreii din Republica Moldova

„În Republica Moldova nu există antisemitism” — a declarat dl Toader Magder, unul dintre conducătorii Comunității evreiești din această republică. „Spre deosebire de politica de stat și nici nu este un fenomen social, ca în Rusia sau ca în unele țări occidentale. (...) Prin grija oficialităților față de minorități și față de drepturile omului, Moldova ocupă, poate, printre primele locuri din lume la acest capitol” — a subliniat interlocutorul.

În prezent, în Republica Moldova sunt circa 50.000 de evrei, dintre care jumătate locuiesc în Chișinău. În capitală există sinagogi, două școli evreiești, iar în cadrul Universității a fost creată secția de iudaism. La Ministerul Justiției sunt înregistrate 14 organizații național-culturale, ceea ce constituie încă o dovadă a respectării drepturilor comunităților de către guvernul Moldovei. Organizația culturală evreiască desfășoară o susținută și variată activitate, despre care am relatat într-o corespondență anterioară publicată în revistă.

După cum se știe, recent și-a deschis porțile Centrul cultural-informațional israelian din Chișinău. Iată ce a declarat, printre altele, doamna Bella Klaiman, directoarea acestei instituții, corespondentului publicației „Statul Tării”, care este cotidianul Parlamentului Moldovei:

„Însăși denumirea Centrului nostru dezvăluie scopul lui de competență: furnizarea informațiilor cât mai complete despre Statul Israel.

Noi suntem susținătorii școlii evreiești de la Chișinău întemeiată acum un an. O asigurăm cu manuale, cadre didactice, cu tot necesarul.

La Centrul nostru se studiază limba ivrit, funcționează cursuri de computer, intenționăm să derulăm cursuri pentru conducătorii de mijloace grele de transport și de autobuze. Am organizat primul festival al copiilor evrei din Moldova. Vom face un concurs pentru titlul

de „cea mai frumoasă fată evreică”. Pregătim și un Club al celor voioși și ingenioși. În cadrul lui vor concura echipe din diferite orașe ale Moldovei. Echipa învingătoare va avea drept adversar echipa respectivă din Ucraina. Învingătoarea la concursul final va pleca în Israel.

Pe teritoriul fostei UR.S.S. există 11 centre similare celui din Chișinău: două în Rusia, trei în Ucraina, în țările baltice, în Azerbaidjan și Uzbekistan. Toate au un program comun de activitate și au o legătură computerizată permanentă cu Tel Aviv.

Ar fi de dorit, pe viitor, să se unifice eforturile tuturor organizațiilor evreiești din Republica Moldova. La Chișinău activează organizația deținuturilor din gheto-uri și lagăre de concentrare, organizația veteranilor din al doilea război mondial, organizația de caritate care îi ajută pe bătrâni, bolnavi și handicapați, organizații de tineret, grupuri de medici și juriști care acordă consultații gratuite etc.

Evreii de pe malul stâng al Nistrului au fost evacuați, datorită evenimentelor, unii la Odessa, alții la Chișinău, fiind întreținuți cu mijloacele noastre, iar pe cei care au dorit să plece în Israel i-am ajutat s-o facă.

De fapt, Republica Moldova și Israelul au stabilit relații diplomatice. Pe această bază, ar trebui puse la punct legături culturale și științifice, schimburi de teatre, contacte dintre academii etc.

În legătură cu antisemitismul, aici, în Moldova, nu simt acest lucru, de altfel nu numai în sferele superioare, ci, ceea ce face onoare țării, nici la nivelul vieții cotidiene. La Centru nu mi-a parvenit niciună vreo reclamație în acest sens. Viitorul Moldovei înseamnă și viitorul evreilor din Moldova”.

De la corespondentul nostru
Dr. VITALE TEODORU

O interesantă carte idiș

Din Iașul atâtor bucurii comunitare ne vine un dar: cartea profesorului Șlomo Friedenthal „Taitn azone” (în traducere aproximativă „Odinioară”, mai degrabă, poate, „Acele timpuri”). Apărută la puțin timp după lucrarea liric monografică în limba română „Podu Iloaiei”, a proflicului profesor (tot ieșean!) I. Kara, cartea de față ne propune o nouă variantă de Kasrilike „salom-alechem”-iană, de data asta din Basarabia! Zghiritei, „dus steit!” originar al autorului. Dar dacă în „Podu Iloaiei”, I. Kara își desfășoară tulburătoarea analiză în retorta topografică a localității date, autorul noii lucrări poartă cu sine, pe melagiurile unui destin de viață tumultuoasă, spiritul Zghiritei, tenta acesteia colorându-i, cu specificul ei, lupa de analist al evenimentelor trăite.

Salba de momente (citeste învățături) de viață, de fapt, potrivit subtitlului, „Nuvele și schițe”, începe cu o Prefață pentru noi, gingașă „rampă de lansare” pe traiectele propuse. Afărm de aici despre cultul slovei scrise, în general și al celei idiș, în special.

Zghirite, sălas de viață și cultură tradițională, are în mijlocul său casa părintească: MAMA, atotfăcătoarea de „minuni” vitale, desfășurând sfinte și ample tactici și strategii administrative pentru ca la Bar-Mitzva, Șloimale al ei să n-ai-bă „tîlin-gata” de „drai cherbleh” de la prăvălie, ci din cele de „fin cherbleh” comandate special la Mordehai Soifer: TATA („Deim tatn lăubeiah”) este cel frământat de existența familiei, dar și de subtilități în studiul tradițional, ca și de... o „autobiografie scrisă”, folositoa-

re, poate, celor ce vor veni (pentru autor, unul din izvoarele apoteinței pentru scris)... Și pe ogorul moral al Zghiritei înfloresc florile vieții. Fiul ei are un cult funciar pentru semeni, profesori, colegi, oameni de bine, conturând, prin descriere, originale trăsături de profil: „dus pintale id”, când irumpe, e fermecător prins („An ofșir a hazn”); natura, frumusețile ei nu pot lipsi.

Limba folosită este cea a momentului dat, e culoarea bine gândită în vederea redării plastice a ambianței: pentru Zghirite este idiș-ul „heider”-ului, al sinagogii; pentru sălile de clasă, pentru seminariile studențești apar frecvent germanismele, neologismele etc. Condițiile grafice sunt remarcabile: coperta, calitatea hârtiei, broșatului.

Profesorul S. Friedenthal, membru al reputatului „Cenacul de scriitori idiș” din România postbelică, la vârsta înțeleptei decantări a învățăturilor vieții continuă să simtă, să gândească și să SCRIE idiș. Felicitat pentru această ultimă lucrare, cu un „cah irbe” („cât mai repede altă carte”), răspunsul fiului Zghiritei, etern optimist, a căzut pe loc: „cah irbu” („cât mai repede alte cărți”!).

Subscriem la urare și așteptăm...

G. BRUCKMAIER

O PERSONALITATE PROEMINENTĂ A ȘCOLII MATEMATICE ROMÂNEȘTI

ADOLF HAIMOVICI

La 2 ianuarie 1993, a încetat din viață profesorul doctor docent Adolf Haimovici, personalitate proeminentă a școlii matematice românești, dascăl de primă mărime al învățămîntului universitar ieșean, pe care l-a slujit cu pasiune și dăruire întreaga viață.

Născut la 1 octombrie 1912, în Iași, este elev la școala primară „Gh. Asachi” și apoi la Liceul Național din Iași, dovedind înclinații deosebite pentru matematică. În perioada 1930—1934, urmează cursurile Facultății de Științe la Universitatea ieșeană, obținând atât o licență în matematici, cit și o licență în științe fizico-matematice. Ca student, este remarcat de iluștrii profesori Alex. Myller și Octav Mayer, care dominau scena matematică ieșeană a acelor timpuri. După absolvirea facultății, funcționează ca profesor în învățămîntul secundar: Liceul de băieți din Bacău și Liceul Național din Iași. Cu talentul și pasiunea binecunoscută, profesorul Adolf Haimovici a continuat, în toată această perioadă, studiul matematicilor, susținându-și în mod strălucit doctoratul la 8 iulie 1938, sub conducerea științifică a prof. Al. Myller, cu valoroasa lucrare „Direcții concurente și direcții paralele pe o varietate a unui spațiu conform”. Ulterior, deși preocupările sale matematice s-au diversificat mult, interesul pentru geometrie a continuat peste ani și nu l-a părăsit niciodată. Prin contribuțiile sale în domeniul geometriei, prin tematică mereu înnoită în acest domeniu, prof. A. Haimovici a fost unul dintre componenții de seamă ai renumitei școli de geometrie de la Iași.

În anul 1945, este numit asistent universitar la Facultatea de Științe, post care, în condiții normale, i s-ar fi cuvenit imediat după absolvire. Recuperează însă repede timpul petrecut în afara universității, urcând într-un interval scurt treptele ierarhiei universitare, fiind titularizat profesor în anul 1949. Simultan, predă cursuri de matematici superioare și la Institutul Politehnic „Gh. Asachi”.

Ca profesor, A. Haimovici a desfășurat o vastă activitate didactică, predând cursuri variate, toate de un înalt nivel științific, cu o largă și la zi informare, imbinând în mod fericit riguroasa matematică cu accesibilitatea. Lecțiile sale, deosebit de apreciate de studenți, se desfășurau într-un climat de conlucrare permanentă între profesor și studenți, stimulând gândirea studentului prin analogii dintre cele mai surprinzătoare, prin incitarea la obținerea unor soluții inedite și elegante. A fost preocupat, în mod permanent, de publicarea cursurilor, toate devenind, imediat după apariție, cărți de referință în matematica românească, contribuind în mod esențial la cultivarea unor noi domenii de cercetare.

Profesorul doctor docent A. Haimovici a fost, timp de peste 30 de ani, șef al catedrei de ecuații diferențiale și analiză numerică, stimulând activitatea de cercetare, îndrumând tinerii spre domenii moderne și activități interdisciplinare. A fost un constant susținător al nebănuirilor posibilități de aplicare a matematicii în studiul altor discipline, aceasta plecând de la o temeinică cunoaștere a unor capitole fundamentale ale matematicii și surprinderea unor modele funcționale pentru descrierea unor fenomene fizice, chimice, biologice sau economice. Este recunoscută în țară activitatea de pionierat a prof. A. Haimovici în domeniul informaticii, menținând Universitatea ieșeană sub influența celor doi mari deschizători de drumuri: prof. Gr. Moisil la Universitatea bucareșteană și prof. T. Popoviciu la cea clujeană. A organizat cicluri de prelegeri despre calculatoare, sisteme cu impulsuri și reglaj automat, contribuind decisiv la punerea în funcțiune a primei mașini analogice de calcul din universitatea noastră în cadrul Laboratorului de Informatică al facultății, precursor al actualului Centru de Calcul.

Perioada de funcționare în învățămîntul liceal a marcat întreaga activitate ulterioară a prof. A. Haimovici, care a fost și unul dintre susținătorii procesului de modernizare a învățămîntului matematic liceal. A elaborat trei manuale

și peste 60 de articole, dedicate în primul rînd profesorilor de liceu, a ținut zeci de conferințe la cercuri de elevi, școli de vară ale elevilor sau profesorilor, fiind, de asemenea, solicitat să țină cursuri festive la numeroase serii de absolvenți sau întîlniri ale unor promoții. O activitate fructuoasă și competentă a desfășurat și în cadrul Societății de Științe Matematice, al cărei președinte, pentru filiala Iași, a fost timp de decenii.

Profesorul A. Haimovici a fost sufletul Seminarului Matematic „Al. Myller”, timp de mai bine de 30 de ani, în calitate sa de director al acestuia, contribuind din plin la menținerea statutului

Prof. Adolf Haimovici

său special de bibliotecă de nivel european, stabilind noi relații de colaborare și schimburi de carte sau reviste cu o serie de biblioteci universitare din lume.

Partea centrală a activității prof. A. Haimovici o constituie, însă, opera sa științifică. A publicat peste 150 de lucrări de specialitate în reviste de prestigiu din țară și străinătate, monografii și tratate ce acoperă o largă sferă de preocupări. Este dificil de menționat, fie și în treacăt, multitudinea rezultatelor și direcțiilor de cercetare ale omului de știință A. Haimovici, care impresionează nu numai prin profunzime, ci și prin varietatea conexiunilor cu discipline mai departate, pentru care pune în evidență aplicații de o deosebită consistență și eleganță.

De fapt, prof. A. Haimovici se afla încă în plină activitate creatoare, fiind suficient să motivăm aceasta prin recenta monografie pregătită pentru publicare, privitoare la studiul unor modele matematice din biologie, abordarea unor subiecte dificile de biomatematică, marcând, de fapt, ultima perioadă a activității științifice.

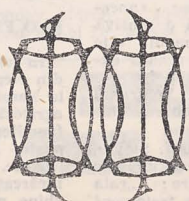
Ca redactor responsabil al revistei „A-nalele științifice ale Universității din Iași”, secția matematică, a constituit o garanție a înaltului nivel științific al publicației, reușind, în consecință, perfecționarea a numeroase schimburi cu reviste de prestigiu din străinătate.

Invitat la numeroase congrese și manifestări științifice din țară și străinătate, din aproape toate țările europene, prof. A. Haimovici a fost un mesager de frunte al științei românești.

Dispariția prof. A. Haimovici, dascăl iubit și admirat, om de aleasă ținută intelectuală din marea familie a cărturarilor ce au dus peste timp fama prestigioasei Universități ieșene, constituie o grea pierdere pentru știința românească. El va rămîne însă, prin opera ce a durat, prin numeroșii săi elevi și colaboratori ce vor duce mai departe flacăra strălucitoare a spiritului său creator.

Prof. dr. TEODOR PRECUPANU
decan al Facultății de Matematică,
Universitatea „Al. I. Cuza” Iași

Îndepărtat din învățămînt, pe criteriul rasial, în timpul războiului, a funcționat la Liceul Evreiesc din Iași, fiind apreciat și acolo ca un profesor eminent.

STIRI

DETECTAREA BACTERIILOR

În cadrul Institutului Weizmann a fost pus la punct un sistem de diagnosticare rapidă a bacteriilor foarte contagioase, printr-un test special, mult mai sensibil decât testele biochimice standard.

Noul procedeu poate fi folosit pentru detectarea bacteriilor care cauzează boli ca: febra tifoidă, dizenteria, diareea ș.a. pentru identificarea purtătorilor asimptomatici ai acestor organisme.

În timp ce procedeu standard pentru detectarea bacteriilor durează șapte zile, tehnica dezvoltată de dr. Gad Fränkel, de la Institutul Weizmann — Departamentul de cercetări membrane și biofizică, dă rezultate în numai câteva ore. Mai mult chiar, noul sistem poate detecta chiar dacă sînt numai zece bacterii per gram de lichid, ceea ce îl face de 100.000 de ori mai eficient decît cel clasic.

Prin acest nou test se pot depista pacienții care și-au revenit de pe urma febrei tifoidă, dar mai sînt încă purtători de bacterii, cauzatoare de noi îmbolnăviri dacă nu se iau măsuri preventive.

EVREII DIN COLUMBIA BRITANICĂ ȘI ISRAELUL

Extinderea pădurii denumite „Columbia Britanică”, din Israel și sprijinirea dezvoltării infrastructurii pentru crearea unor noi locuri de muncă pentru olim sînt două obiective importante urmărite de evreii din Columbia Britanică.

OAMENI DE ȘTIINȚĂ STUDIAZĂ ALGELE DIN ZĂPADĂ

Oameni de știință israelieni, care lucrează într-un institut din deșert, au primit din partea guvernului japonez un credit de cercetare, pentru studierea algelor care cresc în zăpadă, în provincia Toyoma, din nordul Japoniei. Experții în domeniul algelor, de la Universitatea „Ben-Gurion”, intenționează să cerceteze fiziologia acestor plante, care colorează zăpada în nuanțe verde-pal, galben și roșu.

Opțiunea cercetătorilor nu este atât de bizară precum se pare, declară dr. Avigad Vonshak, de la Universitatea „Ben-Gurion”. Există similitudini între viața în deșert și cea din tinuturi înzăpezite, cu precădere în privința presiunii luminii. În ambele cazuri, alga pune în funcțiune un mecanism rezistent împotriva acestei presiuni, iar o comparație între aceste mecanisme ar putea fi de mare interes. Deosebit de importantă este cercetarea produselor naturale care se formează în alge în timpul adaptării lor la lumina puternică și care prezintă pigmenți unici în felul lor, deoarece există o cerere enormă pentru acești pigmenți, ce pot fi folosiți drept coloranți în industria alimentară și de produse cosmetice.

OLIM DIN SUHUMI

175 de olim din Suhumi, capitala Abhaziei, au fost primiți evrei care au venit dintr-o regiune în plin război a Georgiei. Ei au fost primiți la aeroportul „Ben Gurion” cu dragoste și înțelegere.

■ Elias Canetti

OMAGIUL ORAȘULUI ZÜRICH LUI ELIAS CANETTI

Scriitorul Elias Canetti, stabilit de mai multă vreme la Zürich, a fost onorat din nou de primăria orașului său de adopțiune. Ca unuia dintre cei 24 laureați din domeniile literatură, artă, muzică și dans, care au primit premii de merit în valoare totală de peste 370.000 de franci elvețieni, primarul orașului i-a oferit un asemenea premiu, de 6.000 de franci. Dintre toți artiștii, numai Canetti, care a fost și a rămas cel mai cunoscut, a lipsit de la ceremonie, urmînd să fie supus în curînd unei intervenții chirurgicale. Primarul a subliniat că onoarea și recunoașterea nu trebuie exprimate o dată pentru totdeauna și nu pot fi împărțite în best-seller. Fundamentarea meritelor scriitorului a fost prezentată de dna dr. Clara Obermüller, care a subliniat: „Onoarea făcută lui Canetti este explicabilă, ba chiar un lucru de la sine înțeles”.

INGRĂȘĂMINTE

Cenușa rezultată din arderea cărbunelui în industrie, amestecată cu deseuri rezultate din procesul agricol, poate fi folosită cu succes ca îngrășămintă pentru facilitarea creșterii plantelor pe terenuri mai dificile. Cercetătorii de la Facultatea de agricultură a Universității Ibraice din Ierusalim au testat acest lucru cu succes.

TRATAMENT ÎN VINDECĂRELE CANCERULUI

Specialiști de la Universitatea Ebraică — Centrul Medical Hadassah din Ierusalim au obținut rezultate favorabile în tratarea cancerului mamar la un număr de cinci femei. După afirmațiile medicilor, ele au fost vindecate prin transplant de măduvă osoasă. În acest sens prof. Shimon Slavin, conducătorul departamentului de transplant al măduvei osoase din Centrul Medical Hadassah, subliniază: „suntem siguri, atât că se poate aprecia, că boala poate fi eradicată...”

Noi am adoptat același mod în tratamentul cancerului de sân, ca acela folosit, cu succes, în lupta împotriva leucemiei și a bolii Hodgkin, limfoma și pentru anumite alte tumori solide maligne... Bazele tratamentului îl constituie transplantul de măduvă osoasă.”

Pentru a fi siguri de distrugerea tuturor celulelor canceroase, este necesară o masivă chimioterapie... Bolnavul este salvat când măduva osoasă extrasă anterior, curățată de celulele maligne, este returnată bolnavului după efectuarea chimioterapiei.

După declarațiile prof. Slavin, tehnicile de transplant cunosc o continuă îmbunătățire: „rata noastră de succes în tratament este în creștere...”

DESCOPERIRE

O plăcuță de argilă, cu scriere cuneiformă, din arhivele regilor canaaniti din Hazor, a fost găsită cu ocazia excavărilor arheologice de la Tel Hazor din Galileea — Israel. Plăcuța datează din secolele XVII sau XVIII i.e.a., este scrisă cu caractere cuneiforme în limba akadiană și a fost descoperită de prof. Aaron Shaffer și dr. Wayne Horowitz de la Departamentul de Asiriologie a Universității Ebraice.

Plăcuța cuprinde o listă de 19 nume de cameai de origine amărită și hurrîă — două poezii care au trăit în Orientul Mijlociu în perioada menționată.

Hazor, cel mai mare oraș din anticul Canaan, este în prezent cel mai întins perimetru arheologic al perioadei biblice în Israel, acoperind 200 de acri, din care doar o mică porțiune a fost excavată.

ȘI MAI BOGATA ȘI MAI SCUMPA

Potrivit relatărilor apărute în presă, Barbra Streisand a încheiat cu „Sony Corporation” un contract pentru filme și discuri, în valoare de 60 de milioane de dolari. După cum relatează „New York Newsday” renumita cântăreață și actriță va obține în viitorii zece ani, pentru fiecare regie de film, circa trei milioane de dolari, iar pentru fiecare album de discuri cinci milioane de dolari. Ca „un mic stimulente”, Streisand primește, pentru fiecare rol în film, un „mic” avans de patru milioane de dolari.

■ BARBRA STREISAND în „Funny Girl”

O TEHNICĂ NOUA

În cadrul Institutului de Știință Weizmann din Rehovot a fost dezvoltată o nouă tehnică de îmbunătățire a eficacității cercetărilor genetice în întreaga lume.

În cadrul unui proiect mondial, lansat de Institutul Național al Sănătății din Statele Unite, se va întocmi o hartă cu ajutorul căreia se vor putea descifra genele speciei umane.

OZON

S-a realizat în Israel un aparat cu ajutorul căruia apă poate fi îmbunătățită cu ozon. Astfel tratată, rola ei va fi multiplu: reduce tensiunea, îmbunătățește respirația, circulația sîngelui și metabolismul.

O FERMĂ ÎN NEGHEV

În valea deșertică Mashash din Neghev, pe drumul ce duce la Yeroham, s-a profilat o fermă agricolă de cultivare a pomilor fructiferi și de creștere în acest pustiu a diversilor arbori fără irigație. De minunea pomilor încărcăți de rod, plini de smochine, migdale dulci, măsline etc vor beneficia locuitorii — în-

tr-un viitor nu îndepărtat — atât pentru uzul lor, cât și pentru vânzare.

Personalul de la Universitatea Ben Gurion, din Beer Sheva menține această formă cu rezultate excepționale, așa cum remarcă dr. Pedro Berliner, șeful secției deșertice agricole a Institutului de cercetări, aparținând de Universitatea din Neghev.

IBM — ISRAEL

Binecunoscuta companie de computere IBM — cu sediul în Statele Unite — intenționează să cumpere terminale pentru echipamentele complexe de tehnologie specială de la firma israeliană IIS pentru a fi folosite în spitale.

ISRAELUL TESTEAZĂ UN TRATAMENT

Sute de persoane suferind de boala „dwarfs” pot fi vindecate acum cu un hormon produs în Japonia și testat în Israel.

Toți copiii tratați cu IGF-1 au crescut și, ca atare, prof. Laron a concluzionat că boala este în sfârșit curabilă.

Caracteristicile bolii: lipsă de creștere, obezitate, mâini, picioare și față foarte mici în comparație cu restul organismului. Fiecutul nu este în măsură să producă hormonul care cauzează creșterea iar persoanele cu LTD (Laron type dwarfism) ajung la o înălțime de doar 3-4 picioare (1 picior = 30,479 cm).

AJUTOR ISRAELIAN

Un avion de transport „Hercules” al forțelor aeriene israeliene, încărcat cu 15 tone de ajutoare umanitare, a aterizat la Zagreb, capitala Croației și s-a reîntors fără să oprească motoarele. Avionul nu a putut să-și continue cursa spre Sarajevo, aeroportul fiind închis datorită faptului că un avion britanic cu ajutoare a fost lovit de trăgători cu lunetă în timp ce-și lua zborul.

Națiunile Unite și-au asumat obligația de a transporta ajutoarele israeliene spre Sarajevo.

CONDAMNARE

Profesorul Jim Keegstra, din localitatea Eckville Alta, Toronto a fost condamnat la o amendă de 3.000 dolari SUA după ce un juriu l-a găsit vinovat de promovarea urii împotriva evreilor, de instigare.

GRECIA CONDAMNĂ TERORISMUL

Atacul terorist, comis la Patras, Grecia, în anul 1991, a costat viața a șapte persoane. Cei șase palestinieni teroriști, organizatorii și făptuitorii acestui act terorist, au fost prinși și condamnați: doi la închisoare pe viață iar patru dintre ei la câte nouă ani și jumătate.

Este pentru prima dată când autoritățile grecești au fost în măsură să anihileze o rețea teroristă.

AVION ROBOT SPRE INDIA

India, care a stabilit relații depline cu Israelul, urmează să cumpere avioane israeliene fără pilot.

COMERT

Prin intermediul unei firme din Europa occidentală, compania DOROT a kibutului cu același nume a exportat în Siria vane în valoare de 50.000 dolari SUA. Aceste vane sînt necesare pentru a controla sistemul de apă potabilă din Damasc.

SLOVACIA ȘI ANTISEMITISMUL

La o întâlnire avută cu conducătorii Congresului Mondial Evreiesc la Bratislava, primul ministru slovac a denunțat antisemitismul declarând următoarele:

„Suntem îngrijorați de recente manifestări deschise de antisemitism, porcite din Slovacia mai ales că aici istoria a înregistrat, în timpul celui de-al doilea război mondial, un regim marionetă a nazismului”.

POZIȚII

Se cere luarea unei poziții drastice față de recrudescența acțiunilor antisemite și neonaziste. Din declarațiile ministrului de interne al Germaniei, Rudolf Seiters, rezultă că în anul 1992 numărul atacurilor neonaziste s-a ridicat la 1.483, față de 900 în anul 1991 și 270 în anul 1990; o creștere de patru ori față de 1990.

APĂ DE BĂUT

Compania Arkai, cu sediul în kibutul Hazera, a încheiat un contract pe baza căruia Israelul va exporta în Noua Zeelandă filtre care „să producă apă de băut dintr-un lac natural”. Valoarea contractului se ridică la 150.000 dolari S.U.A.

O PREMIERĂ ȘTIINȚIFICĂ

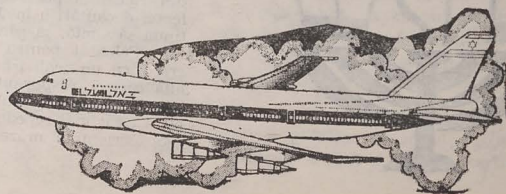
La frontiera Siriei cu Israelul a fost găsit un vultur aproape mort. El a fost salvat de specialiștii „bancii de sânge” de la spitalul Sheba din Tel Hasomer. Transfuzia a fost făcută cu sângele luat de la un alt vultur. Este pentru prima dată când a avut loc o asemenea transfuzie. Ulterior pasărea a fost trimisă în rezervația de animale de la Ramat Gan.

EXPERIENȚELE LUI MENGELE

3.000 de gemeni a folosit Josef Mengele, în lagărul de exterminare de la Auschwitz, pentru barbare sale experiențe pseudomedicale. Doar 180 dintre copiii în vîrstă de 5 pînă la 15 ani au supraviețuit.

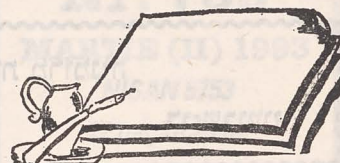
PACEA — CEL MAI IMPORTANT TEL AL ISRAELULUI

Cu prilejul aniversării negocierilor de la Madrid cu statele arabe vecine și cu palestinienii, administrația Poștei israeliene a emis timbre poștale cu o stampilă specială.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

PESAH 5753

TELEGRAMS

Dear Mr President Ambassador Wolf,
Dear Mr. Vice-President Michael Schneider,

The slogan of Pessach „KOL DICHFIN” — „Not one Jew shall be hungry” is your slogan in all the days of the year and Romanian Jews are feeling this, day by day. But, what you have done this year despite all the unforeseen enormous difficulties — to bring by air our Matzot in the last moment, is a splendid confirmation of your philosophy concerning Jewish solidarity in respect of Tora.

May the Almighty bless you, our beloved friend Zvi Feine and all the other leaders and workers of JDC, with health and happiness, may He give you „to go from strength to strength” in your noble mission in the service of Israel and of the whole Jewish people.

HAG KASHER VESAMEIACH

— it is you who made it possible that our Passover will be „KASHER”, it is you who deserve to have a Passover and a whole year of „SAMEIACH” of joy and success.

With love and admiration,
CHIEF RABBI DR. MOSHE ROSEN

March 30, 1993

Chief Rabbi Moshe Rosen
Federația Comunităților Evreiești din România
București, Str. Sf. Vineri 9—11,
sector 3
București, Romania

Dear Rabbi Rosen,

We were both extremely moved by your uplifting words and the beautiful blessing contained in your fax which we received yesterday.

It is wonderful that the matzot arrived in time for Pesach, although we do not feel we accomplished a particularly heroic feat. Instead, we simply are thankful that God has blessed our efforts in our concern for the welfare of the Jews of Romania. We are „our brother's keeper” and our celebration of the Festival of Freedom is enhanced because we share its wondrous miracle with you.

Our best wishes to all of you for a „Hag Kasher Vesameiach”.

Sincerely,

AMBASSADOR MILTON A. WOLF
President

MICHAEL SCHNEIDER
Executive Vice-President

The Roman—Catholic Romanian Church Condemned Antisemitism

Archbishop Ioan Robu of the Roman-Catholic Romanian Church condemned antisemitism — „The symphony of hate against Jews”. He continued his message saying: „Without shame and without any real arguments there are accusa-

tions against minorities and religions in the Parliament of Romania where some deputies are not asking the benefit of the people but their own egoist, personal advantage”.

VISITS TO HIS EMINENCE

THE AMBASSADOR OF THE STATE OF ISRAEL IN BUCHAREST

On Wednesday, March 3, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, President of the Federation of the Jewish Communities in Romania, received the visit of His Excellency, Avshalom Meghidon, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the State of Israel in Bucharest.

Their discussion was carried in a warm, friendly atmosphere.

THE AMBASSADOR OF AUSTRIA IN BUCHAREST

On Monday, March 15 1993, His Eminence Dr. Moses Rosen, the President of the Federation of the Jewish Communities of Romania, received the visit of Mr. Dr. Christoph Parisini, the Ambassador of Austria in Bucharest. His Excellency was accompanied by Dr. Michael Schwartzinger, chargé d'affaires of this Embassy.

There were discussed problems concerning the recent visit of the Council of Europe's delegation to Bucharest

THE LEADERSHIP OF THE FREE EUROPE RADIO BROADCASTING COMPANY

On Monday, March 22, 1993, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, Pre-

sident of the Federation of the Jewish Communities in Romania, received the visit of a delegation representing the leadership of the Free Europe Radio Broadcasting Corporation. The delegation was made up of the following gentlemen: Gene Pell, President; George D. Woodard, Vice President; Robert E. Gillette, Director; Dr. Nicolae Stroiescu, Executive Director of the Romanian Department.

The delegation demanded — and Mr. Chief Rabbi agreed — to be presented a succinct analysis of the present state of the Jewish Community of Romania.

His Eminence exposed with devotion and loyalty for native land the problems of the few thousands Jews, survivors of the fascist Holocaust and of the communist terror, living in this hard period, when the Romanian people passes through a difficult and full of deprivations transition.

The Chief Rabbi mentioned that the Occident's big mistake to maintain Romania isolated from Europe led to the fascism's resurrection and considered the unjust existing situation must be interrupted. (China has the clause, the human rights are respected there?).

The Romanian people needs help.

Their discussion was carried in a cordial atmosphere.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

The Message Of His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen To The Jewish Communities In Romania

Beloved Brothers and Sisters,

The festive dinners of these nights are waiting for us again. Year in, year out, they bring in our homes the wind of freedom, because in such night „we stepped from slavery to freedom”.

The suffering of our slavery was cruel and the cup of humility which we drank to the bottom, was bitter. But, here we are, in the middle of the night, when darkness was most powerful, when no ray of hope seem to flicker anywhere, it was then that „the Watchman of Israel” saved us.

The Jewish people was born during that night, and at the same time a rather strange message went to the world. It sounded something like this: „Slavery can and should have an end. This is possible; it is possible to break the chains; the slaves can change their fate”.

Ever since, for thousand of years, all the Pharaohs, irrespective of their name, trembled before this event which shattered history: Freedom is on its way!

That is why, the Jewish child of all generations asks:
MA NISHTANA? What's the difference between this night and all the other nights?

And his parent answers:

„Yes. We were slaves, but we are no longer. Nevertheless we are not allowed to forget what happened to us. There are potential Pharaohs teeming in the world. Many a time and like their predecessors, they ran to catch up the carriage of history and tried to turn it back. Therefore, we should remember. This night, is ליל שימורים „a watchful night”. Let us be watchful, because freedom can be easily lost. Let us not cherish illusions.

„Let us keep a watch over us, the people of God; a people that is unlike all the others. If we are free and equal with the other peoples, let us see and forget not that our deliverance from the Egyptian slavery was meant to be a salvation of our national identity, of our ancestral faith; to know how to continue to be unlike all the others.

Assimilation means collective suicide. What neither Pharaoh nor Hitler succeeded, can, horrible dictu, be carried out by our lack of wake over the Torah and over our thousands of years old culture, tradition and teaching.

The dinner of this night is in no way a „Last Supper”. In the middle of the night we open up the doors of our homes and we call out this messenger of the human rights, the right to be alike and also to be unlike all the others.

The rainbow is a symbol of peace. It was chosen as such by the Almighty because it brings together seven colours. They yield together the image of a splendid harmony, which none of them melts into the other. Each one stands as it was.

Beloved Brothers and Sisters,

Praised be the Lord for any discrimination against us is punished by law and that the young democracy in this country vouches for the former down-trodden people, social equality.

Therefore, let us be aware of how to watch over the other face of freedom, the one that depends on us and only on us: the respect for our own dignity: to assert unostentatiously but firmly our national identity; to promote our thousand years old teaching, the Torah and its marvellous ethics.

We knew always and we should see today so that all these elements in Judaism be blended together with our devotion and fidelity toward Romania, our common homeland, and to place further our whole capacity into its service.

Is this spirit and with such advice conveyed to us by the Haggadah we recite during these nights, I bestow upon you all, beloved brothers and sisters, my sacerdotal blessing for a HAG KASHER VESAMEIAH!

DR MOSES ROSEN

Chief Rabbi of the Mozaic Religion,

President of the Federation of the Jewish Communities in Romania

FROM OUR COMMUNITIES

A BAR-MITZVAH AT THE CHORAL TEMPLE

At the age of 13 the young Jew reaches his full religious age. He becomes „A Son of the Commandment” (Bar-Mitzvah) before the community. He makes his allegiance in the Holy Temple. He binds his left arm and his head with the Tephilin, i.e. the witnesses of his solemn declaration of faith, by which he places his heart and mind, soul and thinking, feelings and reason into the service of God, His Holy Teaching — the Torah, and of the Jewish people, the bearer of the Divine Word in this world.

For many decades Jewish children have been passing in front the pulpit of our Choral Temple. They learnt the Jewish letters, Aleph—Beit — the Jewish Alphabet; they recite the prayers and celebrate the great day of their entrance into the community of Israel.

But on Sunday, March 14, 1993, we had an unusual Bar-Mitzvah on our pulpit.

Physician Rottner's third son recited impeccably the final verses of the weekly lesson, the words of the prophet from Haphtarah (these were officiated a day before, Shabbat Parshat Paraj, and the morning prayers (Shavit) of the Bar-Mitzvah day.

He also delivered a speech stressing the Judaic morals, which moved the audience deeply.

His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen who wanted to officiate the ceremony personally, praised his parents who endeavoured, in spite of all hindrances and risks, to educate all their three sons in a Judaic spirit.

The Talmud Torah choir sang in the honour of their fellow mate several traditional Jewish folkloric songs.

The melamed, Markus Segal, was also praised by His Eminence for his zeal, skill and devotion with which he educates, for the past several decades, the young members of our community to tread the path of Torah and of Judaism.

MAZAL TOV!

בת-ב-נת

של היהדות הרתית מרומניה

דר-שבועון

ב"ה ניסן תשנ"ג מס' 754

של הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א לחג הפסח תשנ"ג אל קהילות יהודי רומניה

קול קורא

שלנו ים התלמוד הוא רק פח השאלות. כל אחד מן התנאים והאמוראים מחויב לנמק את דעתו, אחרת מופיע גל של שאלות ומגולל? מאי קא משמע לן? מיתבי? ורמנהי? וכו' וכו'. יש בדיחה עממית שהיהודי משיב לשאלה עם שאלה אחרת. מה שלומך? איך אתה מרגיש? ולזה באה התשובה: איך ארגיש? באמת, מה שלומי?!. הבדיחה הזאת מביעה את עצם רוח היהדות. העולם הזה נברא ב"הא", שנאמר "בהבראם - בהא בראם" (מדרש רבא). ה'י' מפרש את דברי חז"ל הנ"ל שיסוד העולם הזה הוא השאלה. רק עם שאלות, רק עם השאלה "מי ברא אלה?" מגיעים לסביבת כל הסיבות ולעילת כל העילות, רק בדרך השאלות נעשות מהפכות. ה'י' זמנים שהיהודים קבלו קלות, בזיונות, מכות ולא יכולו לשאול למה? עברו, בעזרת השם, הזמנים הללו וזכותנו להתקומם נגד שארית הרשעים ולשאול את הרשע כמו שעשה משה רבינו, מביא לסתום את פיהם המלא ארס ושואה קניבליה.

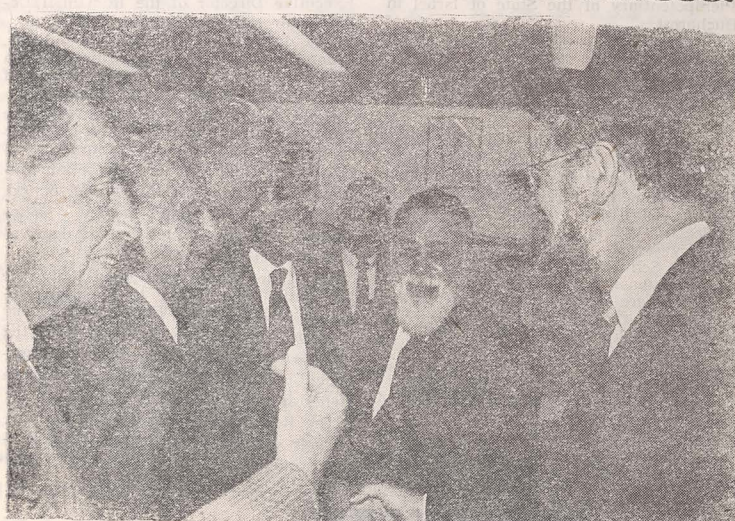
אחי ואחיותי היקרים,
=====

פוחתים אנחנו, בליל הסדר, את דלתות ביתינו ומקבלים בשמחה אורח יקר: אליהו הנביא, מבשר הגאולה, יבן על כל האומללים, יתנגד לכל העריצים, יביא צדק ושלוש בין העמים מקדמים אנחנו לקבל את בני אליהו הנביא בארץ שבה חיינו הדתיים, התרבותיים והסוציאליים מובטחים על ידי העקרונות העמדים כבסיס לעשטר. הבה נקבל את אליהו הנביא באהבה ובששון. אשרינו שזכינו להיות הדור החוזה בעיניו את הר אליהו, הר הכרמל, במלוא גבולו, ואת הארץ שלנו שבה אנו מקיימים את דברי הנביא עמוס: "ובנו ערים נשמות וישבו ועשו גנים ואכלו פריהם ונטעו כרמים ושתו את יינם". יתשבי יתקן קושיות והלכות, במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד ולא יהיו עוד קושיות שאין להן תשובה. ברוך הבא, אליהו הנביא!

בברכת חג כשר ושמח

ד"ר דוד משה רוזן

הרב הראשי ונשיא ועד הקהילות מרומניה

שיחה ידידותית בין הרב הראשי הנבחר של מדינת ישראל ר' ישראל לאו שליט"א, הנשיא הנבחר מר עזר ווייצמן, והרב הראשי שלנו ד"ר דוד משה רוזן שליט"א. Noul Șef Rabin al Israelului, Israel Lau și dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, într-o discuție cu dl Ezer Weizmann, președintele ales al Statului Israel

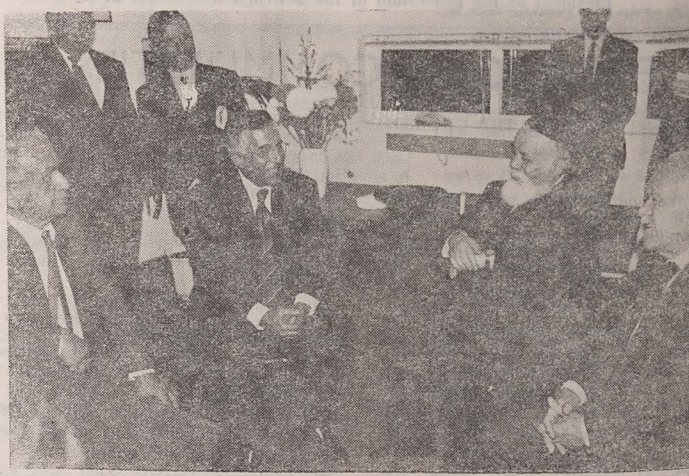
אחי ואחיותי היקרים,
ליל שחרור עבדים הראשונה בהיסטוריה, הוא גם ליל שבו נולדו השאלות, הקושיות: לא רק ארבע, אלא שאלות עד אין תור שהתחילו בלילה הזה הקיצו את האדם מתרדמות, לעורר את תומים כולם למאבק למען חרות.

נכון שה'יד' תכך כשהוא מתחיל להוציא משפתי את ההב-ותם הראשונות. אינו פוסק אך רגע לשאול. הוא צמא לדעת והכיר כל תופעה, הסירוב לקבל את הדברים כמו שהם, בלי סברי לסיבותיהם. כל זה תבעי באדם וה'יד' תרם נכנס תחת מול הלחצים של חברה ולכן הוא שואל בלי הרף. נכון גם כן שהאדם היה נשאר במצב פרימיטיבי אלמלא לא היה יודע לשאול. בעצם כח השאלה, מוצאים את ההבדל בין בניו החיות והבהמות. הוא התקומם נגד כל עול ושאל: למה? למה נשתנה? למה יש הבדל בין חזקים וחלשים, בין עשירים ועניים? למה?

מלכות הרשע פחדה משאלות: העריצים היו תמיד מתנגדים חקי ההגיון. משה רבינו מופיע על במת העולם עם שאלה, אלו הם המלים הראשונות שאנו שומעים מפיו כשיצא אל אחיו: "ויאמר לרשע מה תכה רעך?" הוא מסרב להסכים לרשע, הוא מוחה, הוא נאמר.

ואפילו, כביכול, כלפי שמיא, גם כן הוא שואל: למה הרעות לעם הזה? למה זה שלחתי? "ואם אינך נותן, בידי אפשרויות לעזור להם, אז למה כל גלילות שלי?" העם היהודי למד ממה להיות קשי עורף, לא לפחד כלל, לא להסס להתנגד לרשע, להסיר ממנו כל מסכה דרך השאלות והגיונות.

להגיון אין שום סיבה לפחד משאלות. לכן שאלנו תמיד למה נשתנה הגורל שלנו מגורלם של כל העמים? למה יש לכולם קיום תחת השמש ואנחנו נודדים מגלות לגלות, מגוי אל גוי ומממלכה לעם אחר? למה? למה? עשו שווא את יעקב, בלי נימוקים, סתם מרענות? עד מתי יוכלו החיות הטורפות הפש-ספיות להתקיף אותנו, לבזות אותנו? עד מתי מחאותינו לא מצאו הד? חרות, זאת אומרת שאלות, לקחת מן האדם את זכות השאלה, זאת אומרת עבדות. נביאי ישראל, כל הגבורים והקדושים שלנו שלחנו ולוח-מים בשורות הראשונות של המאבק העולמי למען שחרור שאלו מה נשתנה?" לכן אנחנו מבינים איך חדרה השאלה ימהלך המחשבות

נאוברת שנה לפטירתו של מנחם בגין ו"5: מר יצחק שמיר - לשעבר ראש ממשלת ישראל, הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א מר ארי' דרי - שר הפנים לישראל וד"ר א. תבין מנהל מכון "דבובינסקי" מתל אביב

La comemorarea unui an de la moartea lui Menachem Begin, Yitzhak Shamir, fost prim-ministru al Israelului, dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, Arie Dery, ministrul de interne al Israelului, și dr. A. Tavin, directorul Institutului "Jabotinsky" din Tel Aviv.